

Eddie van Halen overleden

In dit nummer:

Thom de Graaf nieuwe voorzitter Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945.....2

Gitarist Eddie van Halen overleden na lang ziekbed.....3

Koloniale roofkunst moet onvoorwaardelijk terug.....4

Mark Rutte: Politie acties te verdedigen positie.....6

Indonesische onafhankelijkheidsoorlog (2).....8

Waarom wij zo weinig van de oorlog in Indonesië afweten.....14

De oorlog in zijn hoofd.....17

Sophiahof – Van Indië tot nu.....18

Boekbespreking: 'Steinharts Biecht'22

JES Nieuws.....25

Dit document moet als feit erkend worden.....26

Komodovaraan dreigt te verdwijnen.....27

Column.....31

Links4u.....32

Van de redactie

Weer een zeer gevarieerd nummer met een voorzitterswissel in de Stichting Nationale Herdenking 15 augustus, gevolgd door een In Memoriam over de onlangs overleden gitarist Eddie van Halen. Dan een artikel over 'roofkunst' die terug moet naar het land van herkomst en een uitleg omtrent de uitspraak van Premier Mark Rutte, die de politionele acties een te verdedigen positie vindt. Verder het 2^e deel over de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog en een stuk over waarom wij zo weinig van de oorlog in Indië afweten. Een gevoelig artikel over de 12 jr geleden overleden vader van onze redacteur Han Dehne. Een uitgebreide boekbespreking en een bijdrage van J.W. Hoegen over een document. Tenslotte de Komodovaraan die het slachtoffer dreigt te worden van de klimaatverandering. Heel veel leesplezier.

Heeft u zelf een item, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud met alle plezier voor u open.

Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu bijna 10.000 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw **waardering** als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U) **NL39 RABO 0129 216 836** t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. Mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Thom de Graaf nieuwe voorzitter Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945

Per 1 oktober 2020 is Thom de Graaf de nieuwe voorzitter van de Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945. Hij volgt Erry Stoové op die na vijf jaar afscheid neemt.

De ouders van De Graaf verbleven van 1937 tot 1946 in Nederlands-Indië. Zijn vader was indoloog en Indisch jurist en bracht als reserveofficier de oorlogsjaren door in een kamp voor krijsgesvangenen. Zijn moeder kwam in een vrouwenkamp terecht met zijn oudste broer en zus. In de gevaarlijke tijd na 15 augustus 1945 wist het gezin zich te herenigen.

Na de oorlog was de vader van Thom de Graaf actief betrokken bij de belangenbehartiging van onder meer Indische Nederlanders

en voormalig overheidspersoneel in Indonesië. Hij was ook woordvoerder overzeese gebiedsdelen voor de KVP in de Tweede Kamer. De oorlogstijd heeft het ouderlijke gezin van De Graaf in sterke mate gekleurd.

Erry Stoové (links) en de nieuwe voorzitter Thom de Graaf

Thom de Graaf: "Het is van groot belang om jaarlijks alle slachtoffers te herdenken van de oorlog en de Japanse bezetting van Nederlands-Indië.

Door te herdenken houden we de herinneringen aan het verleden levend en kunnen we een brug slaan tussen verleden en heden, als een les voor de toekomst. Het is een groot voorrecht om als voorzitter van de Stichting Nationale Herdenking 15 Augustus 1945 hieraan een bijdrage te mogen leveren".

Thom de Graaf is geboren in 1957 in Amsterdam en hij studeerde rechten in Nijmegen.

Hij was van 1994 tot 2003 lid van de Tweede Kamer en tussen 2003 en 2005 vicepremier en minister voor bestuurlijke vernieuwing en

Koninkrijksrelaties in het kabinet Balkenende II. Tussen 2007 en 2012 was hij burgemeester van Nijmegen en tussen 2012 en 2018 voorzitter van de Vereniging van Hogescholen. Van 2011 tot 2018 was hij tevens lid van de Eerste

Kamer. Sinds 2018 is de Graaf vicepresident van de Raad van State.

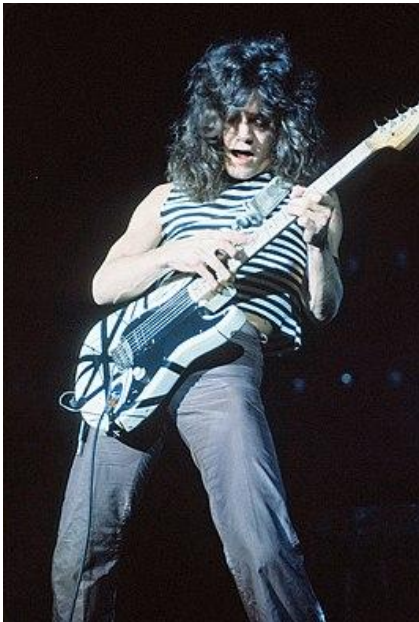
De stichting organiseert sinds 1988 jaarlijks de Nationale Herdenking op 15 augustus bij het

Indisch Monument in Den Haag. Op die dag worden alle slachtoffers herdacht van de oorlog tegen Japan en de Japanse bezetting van Nederlands-Indië.

Gitarist Eddie Van Halen overleden na lang ziekbed

Eddie Van Halen, de wereldvermaarde Nederlands-Amerikaanse gitarist is op 6 oktober 2020 op 65-jarige leeftijd overleden. De medeoprichter van hardrockband Van Halen leed al een aantal jaren aan keelkanker.

"Hij was de beste vader die ik me heb kunnen wensen", schrijft zijn zoon Wolfgang. "Elk moment dat ik met hem gedeeld heb was een cadeau. Mijn hart is gebroken en ik denk dat ik nooit over dit verlies heen zal komen".

Eddie van Halen in 1978

Edward Lodewijk van Halen, zoals zijn volledige naam luidt, werd geboren in Amsterdam op 26 januari 1955 en verhuisde in 1962 op 7 jarige leeftijd met zijn ouders (Nederlandse vader en Indische moeder) naar Californië. Daar ontwikkelde hij zich tot hardrock-

gitarist en startte hij samen met onder meer zijn broer een hardrockband. Met zanger David Lee Roth, werd hij bij het grote publiek bekend met hits als *Jump* en *Runnin' with the Devil*.

Vernieuwer

Van Halen wordt gezien als vernieuwer in de rockmuziek, onder meer door zijn inventieve toepassing van 'two-hand-tapping', waarbij de hals van de gitaar met beide handen wordt bespeeld. Behalve door zijn band verwierf Van Halen ook grote faam met zijn gitaarsolo in *Beat It* van Michael Jackson. Hij deed dat overigens vrijwillig en heeft er geen cent aan overgehouden.

Van Halen speelde op een zelf geassembleerde elektrische gitaar, de Frankenstrat. Uit geldgebrek voegde hij aan het begin van zijn carrière afgekeurde onderdelen bij elkaar, die hij daarna bleef verbouwen en verbeteren.

De gitarist behoort tot de best verkopende artiesten ter wereld en is door muziektijdschrift Rolling Stone op de achtste plaats gezet in de top 100 van beste gitaristen. De band Van Halen werd in 2007 opgenomen in de [Rock and Roll Hall of Fame](#). Eddie van Halen is in 2012 door de lezers van Guitar World uitgeroepen tot de beste gitarist aller tijden.

Hoewel Van Halen dus al sinds jonge leeftijd in de Verenigde Staten woonde, bleef hij gewoon Nederlands spreken. In een

interview met Harry Vermeegen, begin jaren 90, noemde hij Nederland een "prachtig land", met "heerlijke haring".

Jeugd

Van Halen werd geboren als zoon van saxofonist en klarinettist Jan van Halen, die tot 1962 in de Luchtmachtkapel speelde. Kort na zijn geboorte verhuisde het gezin naar Nijmegen waar de Luchtmacht Instructie en Militaire Opleidingen School (LIMOS) zich bevond. Ze woonden in deze periode in de wijk Heseveld. Zijn moeder Eugenie van Beers was een Indisch-Nederlandse van Javaanse afkomst. Ze verhuisden in 1962 naar de Amerikaanse stad Pasadena in Californië.

Eddie van Halen leerde als kind pianospelen en won diverse talentenjachten. Ook zijn oudere broer Alex studeerde piano. Het pianospelen beviel de broers na enige tijd niet meer en Alex kocht een gitaar terwijl Eddie ging drummen. Terwijl Eddie kranten bezorgde om zijn drumstel af te betalen, begon Alex te oefenen op het drumstel van Eddie en bleek al

snel beter te zijn dan zijn broer. Eddie ging vervolgens aan de slag met de elektrische gitaar en werd daarin ook beter dan zijn broer Alex.

Van Halen

Onder de muzikale invloed van onder andere Eric Clapton en Brian May ontwikkelde Van Halen zich tot hardrockgitarist en in 1972 richtte hij samen met broer Alex en bassist Mark Stone de groep **Mammoth** op. Voor een optreden hadden ze nog een geluidssysteem nodig, en huurden dat van David Lee Roth, die ze overigens in een auditie voor zanger hadden afgewezen. Toen Eddie van Halen er genoeg van had om als zanger te fungeren, werd Roth alsnog aangetrokken voor die rol, en werd bassist Stone vervangen door Michael Anthony. En omdat er nog een band was die zich Mammoth noemde werd door Roth voorgesteld de naam van de band te wijzigen in **Van Halen**. Overigens dachten veel fans dat Van Halen de naam was van David Lee Roth, maar pas later kwamen

ze erachter dat dit de achternaam was van de twee broers. Behalve met zijn eigen groep deed hij ook ander werk, zoals bijvoorbeeld de gitaarsolo in *Beat It* van Michael Jackson. Dit nummer werd

een grote hit, omdat het door zijn solo niet alleen r&b-fans, maar ook de hardrock-liefhebbers aansprak, waardoor een nieuw cross-overgenre ontstond.

Van Halen speelde zichzelf in een aflevering van [Two and a Half Men](#), op 21 september 2009 uitgezonden op het Amerikaanse CBS. Eerder speelde hij al de rol van een straatmuzikant die door een serveerster uit een café wordt gezet in de televisieserie [Cafe Americain](#). De serveerster werd gespeeld door zijn toenmalige vrouw, Valerie Bertinelli.

Van Halen trouwde in 1981 met Valerie Bertinelli (gescheiden in 2007). Ze kregen een zoon Wolfgang, die sinds 2006 in de band optreedt als basgitarist. Op 4 augustus 2008 vroeg Van Halen zijn vriendin Janie Liszewski ten huwelijk, ze trouwden in juni 2009.

Noten:

Kevin Dodds, [Edward Van Halen: a Definitive Biography](#), Universe, Bloomington, 2011, p. 4.
Humphrey de la Croix, [Amerindo's 2. Eddy en Alex van Halen: Indo's, geen Indorockers](#), Indisch Historisch.

Torenstraat 48a
2513BS Den Haag
070-3642806

(advertentie)

Advies: koloniale roofkunst moet onvoorwaardelijk terug

De honderdduizenden stukken uit voormalige koloniën in rijksmusea moeten terug zodra een land van herkomst dat verzoekt. Dat adviseert de Raad voor Cultuur de minister. Ook andere musea en particulieren zouden dat moeten doen.

Nederlandse musea moeten bereid zijn om in voormalige koloniën buitgemaakte cultuuroggoederen onvoorwaardelijk terug te geven als het land van herkomst hierom vraagt.

Dat staat in een adviesrapport van de Raad voor Cultuur, dat op

Door: Arjen Ribbens*

woensdagmiddag 7 oktober 2020 aan minister Van Engelshoven (Cultuur, D66) is overhandigd en dat op haar verzoek werd opgesteld.

Erken dat Nederlandse handelaars, kolonisten en bezetters zich

schuldig hebben gemaakt aan uitbuiting, geweld, racisme en onderdrukking en toon de bereidheid om dit onrecht zoveel mogelijk te herstellen. Dat moeten de uitgangspunten zijn van het restitutiebeleid van koloniaal erfgoed, aldus de adviescommissie onder leiding van juriste Lilian Gonçalves-Ho Kang You. Sinds de zeventiende eeuw zijn veel cultuurgoederen onder dwang verkocht, of simpelweg gestolen.

De commissie adviseert om over het teruggavebeleid uitgebreide afspraken te maken met de landen waar Nederland langere tijd het koloniaal gezag uitoefende: met Indonesië, Suriname en de Caribische eilanden. Want alleen een gezamenlijk gedragen beleid kan voor alle partijen tot bevredigende uitkomsten leiden. De adviseurs waarschuwen voor „een neokoloniale herhaling van het verleden waarin vooral eigen opvattingen, gevoelens, normen en waarden leidraad zijn voor het handelen“.

Niet alleen rijkscollectie

Het advies heeft niet alleen betrekking op de circa 300.000 koloniale voorwerpen in de Rijkscollectie, onder meer in beheer bij het Nationaal Museum van Wereldculturen, Museum Bronbeek en het Rijksmuseum. Het voorgestelde teruggavebeleid kan volgens het rapport ook richtinggevend zijn voor lokale overheden, provincies, universiteiten, stichtingen en particulieren die koloniaal erfgoed in eigendom hebben.

Voor particuliere eigenaren die bereid zijn te goeder trouw verkregen cultuurgoederen terug te geven, wordt een financiële compensatieregeling voorgesteld.

Ook cultuurgoederen waarvan de herkomstgeschiedenis niet kan worden vastgesteld of die vrijwillig zijn overgedragen, komen voor teruggave in aanmerking als ze

voor de herkomstlanden een bijzonder cultureel, historisch of religieus belang vertegenwoordigen. Dat geldt ook voor de cultuurgoederen van landen die door andere mogendheden dan Nederland gekoloniseerd waren.

*Lilian Gonçalves-Ho Kang You
(Foto: Parlement.com)*

Expertisecentrum

Een onafhankelijke commissie moet de minister van Cultuur gaan adviseren over teruggaveverzoeken van rijksbezit. Voor de verificatie van de herkomst van cultuurgoederen bepleit de adviescommissie de oprichting van een Expertisecentrum Herkomst Koloniale Cultuurgoederen. Ook dient de minister musea te wijzen op hun verantwoordelijkheid voor het doen van onderzoek naar de herkomstgeschiedenis van hun koloniale cultuurgoederen en hun kennis daarover toegankelijk te maken voor de herkomstlanden.

Volgens de commissie-Gonçalves is de omgang met teruggaveverzoeken vooral een ethische kwestie. Eigendomsgeschillen zijn juridisch gezien immers verjaard en de voor koloniale cultuurgoederen relevante internationale verdragen kennen geen terugwerkende kracht.

Als kompas voor het teruggavebeleid adviseert de commissie daarom de normen en principes

van het internationale humanitaire recht en de ethische codes van internationale maatschappelijke organisaties. Die bepleiten enige coudance: wat gestolen is, wordt in principe teruggegeven. Anders dan in een aantal andere Europese landen het geval is, verzet de Nederlandse wet zich niet tegen teruggave door de Staat van koloniale cultuurgoederen aan herkomstlanden.

De voorstellen van de Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties liggen in lijn met de [spelregels voor de teruggave van roofkunst](#) die het Nationaal Museum van Wereldculturen begin vorig jaar bekendmaakte. Het museum gaf toen aan claims niet af te wachten en zelf op zoek te gaan naar de eigenaren van roofkunst in de collectie.

Vier voorbeelden uit de Rijkscollectie

1. De diamant van Banjarmasin

Oorlogsbuit in de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam: de diamant van Panembahan Adam, de Sultan van Banjarmasin (uit Kalimantan). In 1859 veroverden Nederlandse troepen met geweld Banjarmasin en hieven eenzijdig het sultanaat op. De ruwe diamant van Banjarmasin werd toen naar Nederland gestuurd, waar hij werd geslepen tot een rechthoek van 36 karaat.

*De diamant van Banjarmasin
(Rijksmuseum Amsterdam)*

2. Lansenrek

Lansenrek uit de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam, in 1834 tijdens een inspectiereis over Java en Madoera door 'Indische Groten' aan gouverneur-generaal Jean Chrétien Baud cadeau gegeven. Tijdens deze reis ontving Baud meerdere geschenken van lokale vorsten. Deze objecten kunnen vrijwillig zijn geschonken, maar kunnen ook getuigen van een afgedwongen loyaliteit aan de Nederlandse overheid.

Lansenrek (Rijksmuseum)

3. Banjo uit Suriname (ca. 1775)

Deze banjo uit de collectie van Museum Volkenkunde in Leiden is omstreeks 1775 door John Gabriel

Stedman verzameld in Suriname. Deze Schots-Nederlandse officier beschreef in *Narrative of a Five Years' Expedition against the Revolted Negroes of Surinam* de veldtochten tegen Marrongemeenschappen en de wandaden die door plantagehouders werden gepleegd jegens de tot slaaf gemaakte bevolking. Hoewel van de objecten die Stedman verzamelde niet met zekerheid te zeggen valt dat zij allemaal onvrijwillig zijn afgestaan, zijn zij ontegenzeggelijk verworven in een koloniale context.

Banjo (Museum Volkenkunde)

4. Stenen beeld van de hindoe-god Ganesha (1222-1292, Oost-Java).

Dit beeld van de hindoe-god Ganesha, nu in de collectie van het Volkenkunde Museum, is in 1803 meegenomen door Nicolaus Engelhard, Nederlandse gouver-

neur van Java's Noordoosthoek. Het beeld stond in de enige overgebleven tempel van het Singhasari-koninkrijk (1222-1292)

Stenen beeld van Ganesha (Museum Volkenkunde)

Engelhard liet drie beelden uit de overwoekerde tempel overbrengen naar zijn tuin. Zestien jaar later werden ze naar Amsterdam verscheept. *Java Post*.

*) NRC.

Premier Mark Rutte: "Politionele acties te verdedigen positie"

Premier Mark Rutte vindt de politionele acties "een te verdedigen positie van de kabinetten Schermerhorn, Beel en Drees". Dat zei de premier op 6 oktober jl. na zeer kritische Kamervragen van het PVV-lid Martin Bosma over de onverwachte excuses van de koning aan Indonesië eerder dit jaar.

Rutte, die zelf geschiedenis heeft gestudeerd, bevestigt daarmee wat voor veel Indië-veteranen en Indische Nederlanders al jaren gesneden koek is, maar waaraan

steeds vaker openlijk wordt getwijfeld. Ook het grote [Indië-onderzoek](#), dat momenteel door KITLV, NIMH en NIOD naar de dekolonisatieperiode wordt verricht, liet aan radicale activisten blijken het met hen eens te zijn dat Nederland met de Politionele Acties een "oorlogsmisdaad" zou hebben gepleegd. Die bizarre, maar inmiddels populaire overtuiging gaat voorbij aan het feit dat de Nederlandse Krijgsmacht pas na de zeer bloedige *Bersiap* grootschalig werd ingezet.

Bersiap, Maleis voor "Wees paraat" of "Geef acht!", slaat op de uiterst gewelddadige periode, die volgde op de capitulatie van Japan. Gedurende de Bersiap zijn tienduizenden (Indische) Nederlanders op gruwelijke wijze gemarteld, verkracht en vermoord door Indonesiërs, vanwege hun Nederlandse / Europese etniciteit. Het exacte aantal Nederlandse slachtoffers is tot op de dag van vandaag onduidelijk.

De schattingen variëren tussen de 5.000 en 30.000 doden en 15.000

vermisten. Ook veel Chinezen, Molukkers en andere etnische minderheden werden slachtoffer, al is onduidelijk hoeveel.

Bosma en Rutte blijken dat niet vergeten. "Al die 120.000 mannen die naar Indië gingen waren helden. Ze vochten voor een in die tijd nobele zaak, namelijk om een eind te maken aan de Bersiap. Een gruwelijke genocide waar vele duizenden Nederlanders het slachtoffer van werden. Mensen die vaak ter nauwer nood de Japenkampen hadden overleefd en die daarna werden gemarteld, verkracht en getjingtjand, of te wel aan stukken gehakt, door volkomen dolgedraaide pemuda's, rampokkers, ploppers dan wel, in huidige termen: jihadisten. Een etnische schoonmaak tegen Nederlanders. God mag weten hoeveel er daar in massagraven liggen," zei Bosma.

Toch bood onze Koning Willem-Alexander eerder dit jaar excuses aan in Indonesië, officieel voor de geweldsontsporingen in voormalig Nederlands-Indië tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd tussen 1945 en 1949. De excuses lieten Nederland en zeker de Indische gemeenschap niet onberoerd. Vooral onder de eerste generatie werden zij ervaren als een dolksteek in de rug. Voor Bosma reden om destijds tevergeefs een debat aan te vragen. "De goede naam van onze Indië-veteranen wordt te grabbel gegooid", zei hij toen onder andere.

Volgens de koning waren de excuses die hij namens Nederland aan Indonesië aanbood echter geen nieuws. De excuses zouden slechts een herhaling vormen van wat twee ministers en een ambassadeur in het verleden al deden. Dat blijkt nu toch anders te liggen. "Ik heb niet gezegd dat die [de koning, *red.*] ze alleen gemaakt heeft voor Rawagedeh en Zuid-Celebes. Ik heb gezegd dat rondom en na de uitspraken van Bot relevante ontwikkelingen zijn geweest plus het feit dat het beeld zich inmiddels opbouwt dat er wel degelijk sprake is geweest van ook excessief geweld tijdens de politionele acties" aldus Rutte.

Critici zijn van mening dat de excuses een oneigenlijke politieke beïnvloeding vormen van het nu lopende Indië-onderzoek. "De koning neemt op een wel heel vreemde manier een voorschot op de resultaten die nog moeten komen" zei Hans Moll, voorzitter van Federatie Indische Nederlanders (FIN), eerder. Op de vraag hoe de excuses zich verhouden tot dit onderzoek wilde Rutte echter

niet echt ingaan, anders dan dat "intussen ook zoveel duidelijk is wat er ook echt is fout gegaan tijdens die politionele acties, dat bij het staatsbezoek van onze koning aan Indonesië, dit passend is".

Wie vooraf over de excuses waren geïnformeerd blijft ook na dit debat onduidelijk.

"De vicepremiers en de coalitiepartijen ze wisten allemaal van niks. In de ministerraad was niets verteld" resumeert Bosma. In Den Haag vragen politici zich daarom hardop af of de koning niet op eigen initiatief excuses heeft aangeboden. "Klopt het dat het [de excuses, *red.*] nooit besproken is in de ministerraad? Waren de excuses van de koning soms helemaal spontaan en ter plekke geïmproviseerd?" aldus een zeer kritische Bosma. Echte antwoorden op deze vragen van Bosma kwamen er uiteindelijk niet.

Mark Rutte gaat dus niet mee in een postkoloniale opinie radicale activisten en Indië-onderzoekers NIOD KITLV en NIMH. "Politionele acties te verdedigen positie" aldus de Premier in debat met Martin Bosma over de excuses van de koning.

**) Federatie Indo*

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering
Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag
Bankrek. nr. NL84 INGB 0088 3644 67 t.n.v. Indisch Platform

Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1947-1949) – 2

Door: Mark Barrois*

En de 'politieele acties', operaties 'Product' en 'Kraai'

In een eerder artikel is de aanloop naar de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog besproken (NICC Magazine september 2020). We zagen hier hoe Soekarno na de capitulatie van Japan de onafhankelijkheid van de Republiek Indonesia uitriep en hoe de Nederlandse regering weigerde zich daar zomaar bij neer te leggen. De situatie in Indonesië werd hierna steeds chaotischer en regelmatig braken er geweldadige conflicten uit.

In de tussentijd werd op diplomatiek niveau het Akkoord van Linggadjati gesloten. Dat tot doel had om gezamenlijk naar een soeverein Indonesië in een Nederlands-Indonesische Unie toe te werken. Maar de Nederlandse politiek was te sterk verdeeld over het akkoord.

Terwijl de onrust in Indonesië steeds heftiger werd, verklaarde de Nederlandse premier Beel in de Tweede Kamer dat de regering zich gedwongen kon voelen om 'militaire machtsmiddelen' in te zetten om de orde te herstellen. Dat was de aanzet tot de militaire operaties Product en Kraai, die in Nederland eufemistisch 'politieele acties' werden genoemd. Daarmee brak in de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog een nieuw hoofdstuk aan.

Operatie Product

In het vorige artikel zagen we al dat de onderhandelingen over het

Akkoord van Linggadjati, waarin afspraken richting Indonesisch zelfbestuur waren gemaakt, in feite op een dood spoor waren beland. De Republiek Indonesia en Nederland hadden allebei een andere interpretatie van het akkoord.

Om de impasse te doorbreken, waren militaire middelen noodzaak, zo was de gedachte.

Bovendien was Nederland – na afloop van de Tweede Wereldoorlog – zo goed als bankroet. Nederland had de controle over de ondernemingen, producten en handel in Indonesië nodig om de staatskas te vullen. Die controle kon alleen maar teruggepakt worden door de 120.000 militairen, die inmiddels in Indonesië gestationeerd waren – en zelf een behoorlijke last voor de staatsportemonnee waren – in te zetten.

Die militairen – waarvan 45.000 KNIL-militairen – werden tot dan toe voornamelijk ingezet om de orde te handhaven in gebieden van de archipel die al onder controle van Nederland stonden. Tijdens het uitoefenen van die taak werden de Nederlandse militairen regelmatig onder vuur genomen door de Indonesische krijgsmacht (de TNI, voorheen de TRI) en aanverwante milities.

21 juli 1947

Op 21 juli 1947 braken de Nederlandse militairen uit hun enclaves. Het voornaamste doel van de zogenoemde Operatie Product was om grote delen van Java en Sumatra, waar onder andere suiker, thee, olie, rubber, koffie en cacao gewonnen werd, onder hernieuwde of versterkte Nederlandse controle te brengen. Jogjakarta, de stad en provincie in

Midden-Java waar de regering van de Republiek Indonesia zetelde, diende buiten schot te blijven.

De militaire operatie verliep voor de Nederlandse militairen voorspoedig. Het Republikeinse Leger (TNI) bood weliswaar verzet en probeerde vooral – door bruggen en andere infrastructuur te ontmantelen – de Nederlandse opmars zoveel mogelijk te vertragen, maar het leger was geenszins opgewassen tegen de vuurkracht van de Nederlandse militairen. In enkele dagen werden de gestelde (economische) doelen bereikt. Luitenant gouverneur-generaal Van Mook, de hoogste civiele bestuurder, pleitte er – tegen de plannen in – voor om ook Jogjakarta te bezetten, maar wilde de Nederlandse regering, ondanks hevige discussie, daar niet aan meewerken.

Nederlandse militairen, in maart 1949 (CCO – Nationaal Archief)

Resolutie 27 van de Veiligheidsraad

De Veiligheidsraad van de VN eiste dat de Nederlandse operatie beëindigd werd en dat er naar een vreedzame oplossing voor het

conflict werd gezocht (Resolutie 27 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, aangenomen op 1 augustus 1947). De Nederlandse regering voelde uiteraard de grote internationale druk en kondigde uiteindelijk een staakt-het-vuren af, die op 5 augustus in werking trad.

Ondanks het staakt-het-vuren laaide het geweld nog regelmatig op. Het bekendste voorbeeld is het bloedbad van Rawagedeh van 9 december 1947. In hun klopjacht op een Indonesische onafhankelijkheidsstrijder executeerden Nederlandse militairen toen vrijwel alle mannen uit het dorpje Rawagede op West-Java.

De schatting van het aantal vermoorde inwoners loopt uiteen van ongeveer twintig tot ruim vierhonderd mannen. Een onderzoekscommissie van de VN concludeerde al in januari 1948 dat de militairen 'meedogenloos en opzettelijk' hadden gehandeld. Desondanks werd de bevelhebberende officier, de majoor Fons Wijnen, niet vervolgd.

H.J.J. van Mook 1947 (CC BY-SA 3.0 nl - NIGIS - Anefo)

In de tussentijd werd op het Amerikaans slagschip de Renville onderhandeld over een wapenstilstand tussen de Nederlanders en de Republiek Indonesia. Een speciale commissie van de VN bemiddelde tijdens de bespre-

kingen. Afgesproken werd dat de Nederlandse troepen en de TNI zich zouden terugtrekken langs de 'Van Mook-grens'.

De twee partijen werden door een vijftien kilometer brede strook niemandsland uit elkaar gehouden. De overeenkomst werd formeel van kracht op 17 januari 1948.

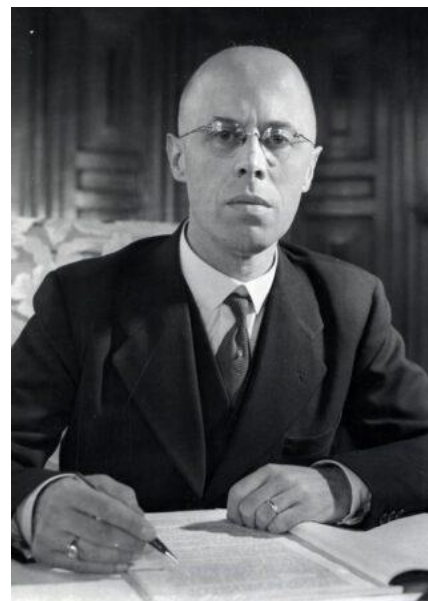
Het vechten gaat door

Ondanks de Renville-overeenkomst laaide het geweld nog regelmatig op. Soldaten van de Republiek Indonesia, die eerst naar eigen gebied waren teruggetrokken, doorkruisten regelmatig het niemandsland om in Nederlandse gebieden hun guerrillastrijd voort te zetten. De aantallen dode en gewonde Nederlandse soldaten namen door de guerrilla-acties geleidelijk toe. De spanning, de constante alertheid en de angst voor een guerrilla-aanval drukten op het moraal van veel Nederlandse soldaten.

De meeste Nederlandse soldaten, die inmiddels al langer dan twee jaar in Indië waren, vonden de situatie uitzichtloos en hoopten op een snelle repatriëring naar Nederland. In Nederland waren de soldaten eveneens hard nodig om mee te helpen aan de wederopbouw en om een eventuele communistische dreiging te kunnen weerstaan, realiseerde de regering zich. Bovendien had de Renville-overeenkomst geen structurele oplossing opgeleverd voor de diplomatieke impasse, waar Nederland en de Republiek Indonesia sinds het Akkoord van Linggadjati in terecht waren gekomen.

En ook nieuwe onderhandelingen leverden niets op. In de tussentijd groeide de internationale sympathie voor de Republiek. Operatie Product, de eerste politieke actie, had in de Veiligheidsraad voor zeer veel beroering gezorgd en was met name Nederland op felle kritiek

komen te staan. Ook had de Republiek – nadat Soekarno in 1948 in Madiun een communistische opstand had onderdrukt – de steun van de Verenigde Staten, de economische wereldspeler van die tijd, verworven.

Louis Beel in 1947 (CC BY-SA 3.0 nl - Collectie SPAARNESTAD PHOTO/Henk Blansjaar)

Operatie Kraai

Gezien de uitzichtloze situatie besloot de Nederlandse regering eind 1948 opnieuw tot militair ingrijpen. Zowel legercommandant Simon Spoor als de Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon in Nederlands Oost-Indië Louis Beel (de oud-premier had intussen Van Mook opgevolgd) waren duidelijk over het doel van deze tweede militaire operatie. Er moest een definitief einde worden gemaakt aan de guerrillastrijd en de Republiek Indonesia, met Soekarno aan het roer, van de kaart te vegen. Dan konden de onderhandelingen over een soeverein Indonesië worden voortgezet, maar dan wel met gematigdere krachten aan tafel, in plaats van de radicale Soekarno.

Spoor en Beel wilden met een verrassingsaanval Jogjakarta, de stad waar de Republiek zetelde, overvallen en de politieke en militaire leiding van de Republiek

De wapenstilstandslijnen van de Renville-overeenkomst. Het gebied in rood werd beheerst door de Republiek Indonesië, het gebied in het wit door de Nederlanders (CC BY-SA 3.0 – Davidelit)

gevangen nemen. Ook de resterende gebieden op Java en Sumatra, die nog verdedigd werden door de TNI, moesten worden ingenomen. Als de Nederlandse militairen in deze opzet slaagden, zou feitelijk de Republiek ophouden te bestaan. Die zou dan immers geen territorium meer hebben en militair en politiek stuurloos zijn.

Soekarno gevangen

In de ochtenduren van 19 december 1948 landden Nederlandse parachutisten in Jogjakarta. De aanval kwam als een verrassing en binnen enkele uren werden de Indonesische leiders, waaronder Soekarno, opgepakt. De legerleiding wist echter te ontsnappen.

Ondanks felle tegenstand van de TNI wisten de Nederlanders – met meer moeite dan vooraf gedacht – ook de meeste gebieden in Midden-Java van de Republiek te veroveren. Maar de TNI ontweek een beslissende, directe confrontatie. Geheel volgens plan trokken de TNI-soldaten zich terug naar gebieden waar de Nederlanders niet konden komen, met de bedoeling om van daaruit de guerrillastrijd voort te zetten.

Ondanks de zware verliezen die de TNI-soldaten tijdens het begin van Operatie Kraai hadden geleden, werd de guerrillastrijd met grote vastberadenheid en verbetering gevoerd. De Nederlandse strijd-

krachten leden aanzienlijke verliezen, maar ook veel Indonesiërs, die ervan verdacht werden samen te hebben gewerkt met de Nederlanders, werden geliquideerd.

VN grijpt weer in

Op het internationale toneel werd er woedend gereageerd op deze tweede Nederlandse militaire actie in Indonesië. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties kwam in spoedzitting bijeen en nam – op aandringen van de Verenigde Staten – resolutie 63 aan. Daarin riep de Veiligheidsraad de partijen op om onmiddellijk het geweld te staken en de president van Indonesië (door Nederland) en andere politieke gevangenen vrij te laten.

Rond de jaarwisseling werd aan de eis van de Veiligheidsraad om het geweld te stoppen voldaan, maar de krijgsgevangenen, waaronder Soekarno, werden nog niet op vrije voeten gesteld. Dat was tegen het zere been van de Verenigde Staten. Zij dreigden – al sinds het van start gaan van Operatie Kraai – met internationale sancties en het stilleggen van Marshallhulp, het economisch infuus waar het kapotgeschoten Europa, Nederland inclusief, sinds dat jaar aan lag.

Nadat de wapens waren neergelegd en onder grote internationale druk, gingen de vertegenwoordigers van de Republiek

Indonesië en de Nederlandse regering met elkaar in overleg.

Van Roijen-Roemverklaring

De ministers Van Roijen en Roem, van respectievelijk Nederland en de Republiek, sloten begin mei 1949 een gezamenlijk akkoord. Daarin werd besloten toen dat de guerrillastrijd werd gestaakt, Jogjakarta opnieuw onder gezag van de Republiek kwam te staan, alle krijgsgevangenen, waaronder Soekarno, werden vrijgelaten en de Republiek deel zou nemen aan een volgende conferentie in Den Haag.

In de vervolgesprekken werd overeengekomen dat de soevereiniteit onvoorwaardelijk zou worden overgedragen aan de Indonesische regering. Bovendien werd besloten tot de instelling van een gemenebest, waar Nederland en Indonesië als gelijke partners zouden toetreden.

Toen Soekarno op 6 juli 1949 zijn rentree in Jogjakarta maakte, bekrachtigde hij de zogenoemde Van Roijen-Roemverklaring, waarna er een wapenstilstand werd gesloten en de vijandelijkheden werden gestaakt.

Rondetafelconferentie

Tussen 23 augustus en 2 november 1949 kwamen Nederlandse en Indonesische diplomaten in Den

Haag samen om de Van Roijen-Roemverklaring verder uit te werken.

Het overleg verliep relatief soepel en de onderhandelingen resulteerden in een verschillende overeenkomsten op sociaal, economisch en militair vlak. Zo werd afgesproken dat Nederland zijn in de Republiek aanwezige militairen op de kortst mogelijke termijn zou terugtrekken.

Ook werd afgesproken dat de Republiek zich aan de door Nederlands-Indië gesloten handelsverdragen bleef houden – waar de Nederlandse vertegenwoordigers natuurlijk blij mee waren.

Een Nederlandse militair bevestigt een bajonet op de loop van zijn geweer, maart 1949 (CC0 – Nationaal Archief)

Belangrijker nog was de uitwerking van de Soevereiniteits-overdracht en het Statuut van de Unie, waar in de Van Roijen-Roemverklaring een eerste aanzet toe was gedaan.

Toch stonden er ook heikele punten op de agenda. Zo werd er lange tijd fel gediscussieerd over de staatsschuld die de Nederlandse koloniale overheid had achtergelaten en over de schulden die waren aangegaan nadat Japan in 1942 het land bezet had. Uiteindelijk werd overeengekomen dat Indonesië voor 4,3 miljard gulden aan staatsschuld over zou nemen.

Een nog groter struikelblok was de kwestie rondom de status van Nederlands-Nieuw-Guinea.

De Indonesische delegatie vond dat de onderhandelingen gingen over het gehele grondgebied

van voormalig Nederlands-Indië, Nederlands Nieuw-Guinea was dus inbegrepen. De Nederlandse delegatie hield er echter een andere lezing op na. Volgens hen verschilde Nederlands-Nieuw-Guinea te zeer van de rest van de archipel. Daarom stond dat gebied los van de onderhandelingen, vonden zij. Uiteindelijk werd tot een compromis besloten: binnen een jaar na de onafhankelijkheid van Indonesië zou de status van Nederlands-Nieuw-Guinea vastgesteld worden.

Soevereiniteit aanvaard

Op 2 november 1949 werd de conferentie officieel afgesloten. De soevereiniteit van voormalig Nederlands-Indië werd op 27 december officieel overgedragen aan diens rechtsopvolger: de Verenigde Staten van Indonesië. Die nieuwe federale staat ging in 1950 overigens op in de eenheidsstaat Indonesië, na de uitbreiding van de Republiek Indonesia.

Nederland hield lang vast aan 27 december 1949 als de datum waarop Indonesië formeel haar onafhankelijkheid aanvaardde. Die datum staat, aldus Nederland, juridisch historisch en internationaal vast. Pas in 2005 zei de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Ben Bot dat de onafhankelijkheid van Indonesië de facto al op 17 augustus 1945 begon, de datum waarop de latere president Soekarno, vijfenzeventig jaar daarvoor, de onafhankelijkheid uitriep.

Naamgeving

In Nederland is decennialang gesproken over 'Politionele Acties'. Daarmee werd benadrukt dat de operatie een interne, binnenlandse aangelegenheid was, waarbij op-roerkraaiers en opstandelingen door de politie van de straten moesten worden geveegd. De term werd gemunt door minister

Van Kleffens, in de hoop zo de internationale opinie te sturen. Bovendien werkte de term verhullend: een pijnlijke, bloedige oorlog werd gepresenteerd als een politieactie om Nederlands-Indië weer in het gareel te krijgen.

In Indonesië draagt de strijd van eind juli en begin augustus 1947 een andere naam. Daar worden de Politionele Acties de 'Agresi Militer Belanda I & II' genoemd, de 1^e Nederlandse Militaire Agressie dus. Dat verschil in naamgeving maakt het perspectief duidelijk. Waar het gebruik van 'Politionele Acties' een herstel van de orde binnen Nederlands territorium suggereert, verwijst de Indonesische benaming duidelijk naar een invasie van een buitenlandse macht.

Soekarno 1949 (Publiek Domein)

Politionele acties onder de loep

Ook in Nederland stonden de 'Politionele Acties' steeds meer ter discussie. De geweldsexcessen van Nederlandse militairen in Indonesië kwamen namelijk ook steeds meer publiekelijk aan het voetlicht – nadat eerdere, uiterst kritische rapporten, waaronder het rapport-Van Rij en Stam, in ambtelijke bureaulades verdwenen.

Nederlands-Indonesische rondetafelconferentie van 1949 (Publiek Domein)

Een uitzending van het VARA-programma *Achter het nieuws* in 1969 zorgde voor het eerst voor grote maatschappelijke ophef: oorlogsveteraan Joop Hueting deed openlijk verslag van de oorlogsmisdaden die in Nederlands-Indië waren gepleegd. De Tweede Kamer vroeg de regering naar aanleiding van de VARA-uitzending om opheldering. Jurist en historicus Cees Fasseur werd aan het werk gezet en publiceerde op basis van zijn onderzoek de 'Excessennota', waarin hij enkele tientallen misstanden in Indonesië aan het licht bracht. Vanwege het krappe tijdsbestek waarvoor Fasseur werd gesteld, werden kritische rapporten, zoals het rapport-Van Rij en Stam en de nota van de jurist Belifante, maar slechts in ingekrompen en geanonimiseerde vorm gebruikt.

In de oorspronkelijke versie van de Excessennota stelde Fasseur nadrukkelijk dat zijn onderzoek

nog bij lange na niet compleet was. Bovendien gebruikte hij de term 'oorlogsmisdaden' voor sommige Nederlandse militaire acties.

Oorlogsmisdaden of excessen?

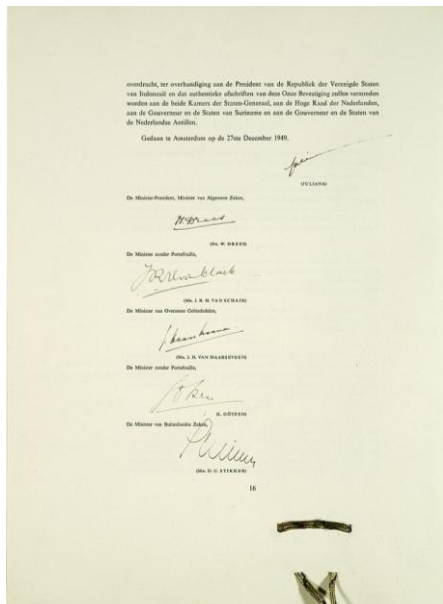
Minister-president De Jong was daar niet gelukkig mee en vreesde voor de vele ongetwijfeld woedende reacties van Indië-veteranen. Ook wilde hij niet de politieke verantwoordelijkheid voor de 'oorlogsmisdaden' dragen. Onder druk van De Jong veranderde Fasseur de term 'oorlogsmisdaden' daarom in 'excessen'.

De Nederlandse regering klampte zich vervolgens vast aan het woord 'excessen' om te laten zien dat er inderdaad sprake was van grove gewelddadigheden, maar dat deze uitzonderingen waren. De regering wilde niet spreken van

'oorlogsmisdaden'. Door dat woord niet te gebruiken, werd niet alleen het systematische karakter ontkennd, maar werden ook juridische consequenties voorkomen. In de begeleidende brief aan de Kamer gaf de regering aan dat er weliswaar excessen hadden plaatsgevonden, maar dat de 'krijgsmacht als geheel zich in Indonesië correct gedragen heeft.' Op die manier wist de regering de kwestie te bagatelliseren en (voorlopig) in de doofpot te stoppen.

In 1987 gebeurde iets vergelijkbaars. De befaamde journalist en historicus Lou de Jong repte toen in een conceptversie van zijn twaalfde deel uit de reeks *Geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* van 'oorlogsmisdaden'. Maar een meelezende veteraan lekte die tekst toen naar *De Telegraaf*, waarna er een storm van verontwaardiging door Neder-

land raasde. In de eindversie van het twaalfde deel was het woord vervangen door het woord dat bijna twintig jaar eerder ook al werd gebruikt: 'excessen'. Wel maakte De Jong een eerste schatting van het aantal omgekomen Indonesiërs. Volgens hem waren in de periode 1945-1949 ongeveer 100.000 Indonesiërs omgekomen. Dat getal omvatte zowel militaire slachtoffers als burgerdoden.

Officiële Soevereiniteitsoverdracht Indonesië 1949 (CCO – Nationaal Archief)

In de decennia die daarop volgde heeft er steeds meer historisch onderzoek naar de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog plaatsgevonden. Inmiddels wordt aangenomen dat het militaire optreden van Nederland bijzonder gewelddadig was en dat er wel degelijk oorlogsmisdaden hebben plaatsgevonden. Ook het door De Jong geraamde aantal slachtoffers van 100.000 bleek (verrassend) accuraat, concludeerde *De Groene*

Amsterdammer in 2017 op basis van eigen onderzoek.

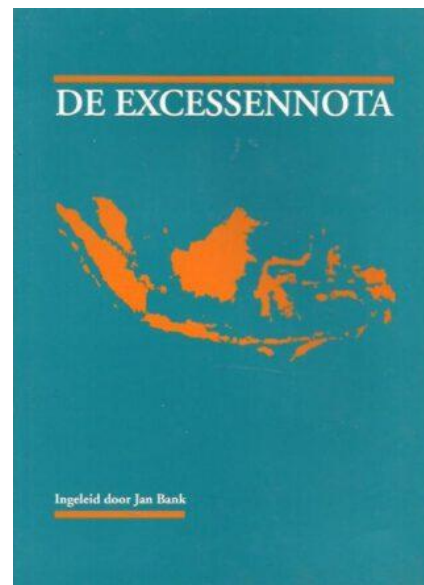
Koninklijke excuses

Historisch onderzoek heeft dus laten zien dat het militaire optreden van Nederland in Indonesië buitensporig gewelddadig was. Maar van formele excuses kwam het lange tijd niet. Koningin Beatrix vond het in 1995 'bijzonder droevig dat zovelen in de strijd zijn omgekomen.' De koningin wilde (ingefluisterd door de Nederlandse regering) de Indië-veteranen niet kwetsen door hun optreden in Indonesië te veroordelen. Ook hadden de nabestaanden van de omgekomen Nederlandse militairen in de periode '45-'49 eventuele excuses als grievend kunnen ervaren. Bovendien hadden excuses ook financiële claims tot gevolg kunnen hebben. Die wilde de Nederlandse regering toen niet dragen.

In 2005 erkende minister Bot weliswaar dat Nederland 'aan de verkeerde kant van de geschiedenis stond', maar formele excuses bleven uit. Wel accepteerde Nederland toen dat 17 augustus 1945 "moreel en politiek" de dag van de Indonesische onafhankelijkheid was. Juridisch werd overigens nog altijd vastgehouden aan de 'formele soevereiniteitsoverdracht' van 27 december 1949.

In 2013 en 2016 maakten respectievelijk de Nederlandse ambassadeur en minister Koenders wel excuses voor de standrechtelijke executies tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog. Pas in 2020 maakte koning Willem-Alexander, bij zijn bezoek aan Indonesië in maart 2020, excuses voor de 'geweldontsporingen aan Nederlandse

zijde.' De timing van deze koninklijke excuses was niet toevallig: in 2020 vierde Indonesië haar 75-jarige onafhankelijkheid.

Noten:

Eerste deel: [Het begin van de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog \(1945-'47\)](#)

Ook interessant: [Soldatenbrieven uit de koloniale oorlog \(1946-1950\)](#)

Overzicht: [Boeken over de geschiedenis van Nederlands-Indië](#)

*) Mark Barrois (1994) studeerde geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Na het volgen van de master 'Actuele Geschiedenis' vervolgde hij zijn studie met de interdisciplinaire master 'Politiek & Parlement'. Inmiddels heeft hij die master ook succesvol afgerond. Zijn interesse gaat onder meer uit naar het functioneren van de lokale democratie en het openbaar bestuur. Met name het thema 'burgerparticipatie' spreekt hem daarbij aan. Verder coördineert hij de recensierubriek bij [Jonge Historici](#) en redigeert hij af en toe stukken voor [Historiek.net](#).

Verras uw familielid, vriend(in), kennis of collega met een **GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE**
info@indisch-centrum-denhaag.nl

Waarom wij zo weinig van de oorlog in Indonesië afweten

Door: Ronald Nijboer

De grootvader van Ronald Nijboer diende tussen 1946 en 1948 in Nederlands-Indië en tekende zijn belevenissen op in een dagboek. Circa zeventig jaar na de onafhankelijkheid van Indonesië bezocht hij dezelfde plekken als zijn opa. Waarom weten we zo weinig van die tijd?

Op 17 augustus 1945, maandag precies zeventig jaar geleden*, roept Soekarno de Indonesische onafhankelijkheid uit. De Nederlandse overheid erkent de onafhankelijkheid niet en stuurt dan 200.000 soldaten om de orde in de kolonie te herstellen. Vol goede moed reizen oorlogsvrijwilligers en dienstplichtige militairen naar Indië om de bevolking te bevrijden van de terreur.

Evert-Jan Nijboer

De werkelijkheid blijkt anders. Ze worden niet onthaald als helden, maar belanden in een complexe, vuile oorlog. Als de soldaten verslagen uit Indië terugkeren gaan ze over op een massaal stilzwijgen. Wat ze hebben meegemaakt, is vaak te heftig om te vertellen en de achtergebleven familie en vrienden kunnen zich maar moeilijk een voorstelling maken van wat 'onze jongens' daar beleefden.

Door de Nederlandse regering en pers werd ten slotte nooit gesproken over een oorlog. Er was slechts sprake van een binnenslands conflict, zo erg kon dat toch niet zijn?

Mijn opa, Evert-Jan Nijboer, verbleef als oorlogsvrijwilliger van 1946 tot 1948 in het toenmalige Nederlands-Indië. Ook hij zweeg nadat hij gediend had en terugkeerde naar Nederland. Wel hield hij elke dag zijn belevenissen bij in een dagboek. Het is de basis voor mijn reis door Indonesië. Wat zien we, als het zwijgen met verhalen gevuld wordt?

Mijn opa achterna

Van de drukkende hitte in Jakarta stap ik de koele Immanuelkerk in. Een brede trap leidt me via het portaal de ronde kerk binnen. Het gebouw, opgetrokken uit smetteloos witte zuilen met daarop een donker koepeldak, straalt een zeldzame rust uit in de immer chaotische metropool. Over een paar minuten begint de dienst.

Maar ik ben hier niet uit religieuze overwegingen. Ik ben hier omdat mijn opa als diepgelovig christen zijn zondagen doorbracht in de Willemskerk, zoals de kerk destijds heette.

Zondag 7 april 1946

Vanmorgen ben ik naar de Willemskerk te Batavia geweest. Veel Ambonezen en Maleiers. De kerk was tjokvol, een 200 man moest wel staan.

Dat is nu wel anders. Slechts enkele gezinnen vergezellen mij deze namiddag. We worden, in het Engels, welkom geheten door de diaken, een kleine, kromme vrouw. Als ik haar vertel dat ik benieuwd ben naar de kerk waar mijn opa altijd kwam, begint ze te stralen. 'Welkom in onze kerk!'

zegt ze in vlekkeloos Nederlands. Haar 'mammie' kwam uit Holland en haar opa was predikant tijdens de onafhankelijkheidsoorlog. De levens van onze grootvaders hebben elkaar destijds gekruist en ik probeer me in te beelden hoe mijn opa meezong met de psalmen vanaf dezelfde plek waar ik luister naar de lezing uit Mattheüs 13.

Dagboeken van Evert-Jan Nijboer

Waarom mijn opa zich aanmeldde

Zijn eerste zinnen zet Evert-Jan op papier als de geallieerden in april 1945 het Overijsselse Gramsbergen binnenrijden. De langverwachte bevrijding zorgt voor een uitzinnige vreugde, verlost van de bezetter kan de wederopbouw beginnen.

Vrijdag 6 april 1945

Er ging een gejuich op, want de Engelsen (Canadezen) kwamen. Een geweldig gejuich. Iedereen drukte je de hand en door iedereen word je de hand ook gedrukt ten teken van innige blijdschap. Blij mochten we ook wel zijn, dat we al die jaren waren gespaard voor de greep van de vijand. Het onderduikersleven nam een eind. Wat een vrijheid, dat het juk verpletterd was.

Zaterdag 5 mei 1945

Eindelijk vrede, algehele bevrijding van het dierbare Vaderland. Wat een vreugde, vooral voor het hongerende Westen. Want wij hebben met hen meegeleden. Wat een blijdschap de Koningin weer in ons midden te weten.

Ondanks de overwinning is er weinig toekomstperspectief voor een boerenzoon zoals mijn opa. Tegelijkertijd is Nederlands-Indië nog volop in oorlog met Japan en rekruteert de Nederlandse overheid oorlogsvrijwilligers om 'onze Rijksgenoten in Indië te bevrijden.'

Evert-Jan meldt zich aan. Hij ziet dat wel zitten, onthaald worden op Java. Zoals dat gebeurde bij de Engelsen en Canadezen in zijn stad.

De Willemskerk in 1946

Zaterdag 15 september 1945

Bekend werd dat we binnenkort naar Indië gaan als Gezagsbataljon Indië. Wij zullen de grondlegger zijn in Indië. Een hele eer. De heenreis doet als een jongensboek aan. Een 22-jarige jongeman die in de bloei van zijn leven het avontuur opzoekt, vol goede moed om zijn plicht te volbrengen.

Zo'n 1.600 Nederlandse militairen, velen van Evert-Jans leeftijd of jonger, worden in oktober 1945 ingescheept op de Stirling Castle. Via de Middellandse zee langs het exotische Port Said en het verre

Australië komen ze eind november aan in Penang, Maleisië. Mijn opa is onder de indruk van de schoonheid van de Aziatische natuur.

Dinsdag 27 november 1945

Een prachtomgeving waar we overal langs kwamen. Mooie groenende bergen, de palmbomen, pisangs, alles werd nu ineens werkelijkheid. Toen ik dit alles zag, kreeg ik een indruk om de tropen nooit weer te verlaten.

De strijd van de vrijwilligers

Inmiddels heeft Japan zich overgegeven, maar de plotselinge onafhankelijkheidsstrijd van de Indonesiërs heeft de rust op Java niet doen wederkeren. Pemoeda's eisen met veel geweld de onmiddellijke onafhankelijkheid. Veel Nederlanders en Indische Nederlanders worden vermoord. Als Evert-Jans brigade op 26 maart 1946 wordt toegelaten in Batavia, hoeven de Japanse bezetters niet meer verjaagd te worden. Het nieuwe doel is om Indië in Nederlandse handen te houden.

Dinsdag 26 maart 1946

In de haven lag het vol gezonken schepen. Onze eerste indruk was een doodse stad te zien, vernield en door de Jappen verwaarloosd. Direct de eerste nacht hadden we wacht.

's Nachts werd er geschoten. Dat ging de hele nacht zo door. Bren, Sten en geweren, alles kon je duidelijk onderscheiden. De kogels floten door ons kamp, want het was geen kilometer van ons verwijderd.

Het positieve gevoel van de heenreis is snel voorbij. De 'arme inlanders' lijden honger en berichten over gruwelijke moordpartijen bereiken de soldaten. In mei 1946 worden acht militairen vermist na een patrouille in Pesing. Als ze dagen later worden

terugggevonden blijken de lijken onherkenbaar verminkt. Ook de bevolking wordt niet gespaard.

Woensdag 15 mei 1946

Deze morgen waren vermoorde inlanders door de kali gedreven. Als die arme mensen in contact zijn geweest met Hollanders worden ze naderhand vermoord.

Avontuurlijk is het, maar niet op de manier waarop de meesten het zich hadden voorgesteld. De woede tegen de Japanners en Indonesische revolutionairen groeit met de dag.

Evert-Jan doet desondanks zijn best om de moed erin te houden. Af en toe is daar ook reden toe. In juni 1946 rijdt zijn patrouille naar het front in de stad Cianjur. Dagen van hevige vuurgevechten volgen. Vlak voor de ogen van Evert-Jan steken de 'extremisten' Chinese woningen in brand en beschieten de bevolking. De kapitein beveelt het gebied tot aan de brand over te nemen. Dat lukt; 4.000 Chinese mannen, vrouwen en kinderen worden geëvacueerd en in veiligheid gebracht.

Een groepsfoto van het bataljon als het in Maleisië ligt

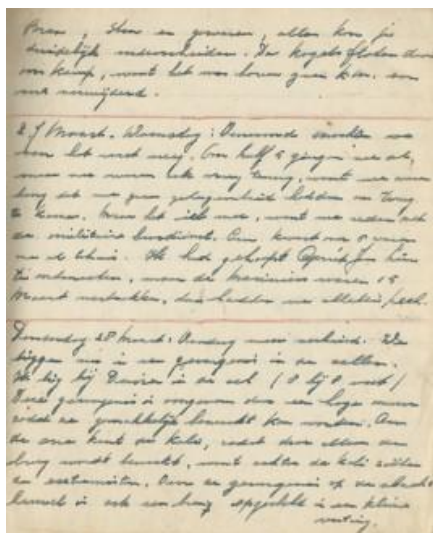
Rijdend door Cianjur herinnert weinig meer aan de strijd die hier is geleverd. Ik overnacht bij een inwoner van Cianjur en ga op pad met zijn neef Dio, op zoek naar herkenningspunten uit de dagboeken. De bewegwijzering staat vol met namen van plaatsen die mijn opa heeft aangedaan: Cibeber, Sukabumi, Cisarua. Dio neemt me mee in een *angkot*, een felrood minibusje dat dienst doet als openbaar vervoer.

In de gesprekken met andere Indonesiërs heb ik al gemerkt hoe opvallend vergevingsgezind ze staan ten opzichte van de oude kolonisator. Ook Dio voelt geen enkele wrok tegen de Nederlanders: 'Natuurlijk, de kolonie was niet goed, maar de Nederlanders hebben wel wegen aangelegd en onderwijs gebracht.'

De alledaagse bezigheden van de vrijwilligers

Zaterdag 17 augustus 1946

Na de middag naar de theefabriek. 'Gunung Mas' waar een 20 ton boeken van de boekhandelaar Kolff van Batavia lag opgestapeld. Die waren door de Jap daar naar toe getransporteerd om er schrijfpapier van te maken. Ze hadden hiervoor de theefabriek omgebouwd, zodat die in geen 3½ jaar had kunnen draaien.

Een bladzijde uit het dagboek van Evert-Jan Nijboer

Mas ligt op een half uur rijden vanaf Cianjur. Mijn chauffeur, zelf rijden is hier geen aanrader, brengt me naar de voet van een heuvel. Overal waar je kijkt, liggen groene theevelden in de brandende zon. De fabriek ligt op de heuvel, maar blijkt een paar jaar geleden gesloten te zijn. Een vrouw bij de ingang laat me toch de verlaten hal bekijken. Vanuit hier bracht mijn opa's sectie 95.000 boeken ter waarde van

75.000 gulden terug naar boekhandelaar Kolff in Batavia.

Het is een van de positievere gebeurtenissen uit zijn dagboek. Ik vraag me af of de boeken van Kolff nu nog bestaan.

Zondag 1 februari 1948

Eerst even iets gedronken en toen naar 's Lands plantentuin. Dat is een waardevolle, schone verzameling van bloemen en planten. Iets waar Holland en Indië trots op kunnen zijn. Het paleis maakt hierbij, het staat in de tuin, een statige indruk, waar fier onze driekleur wappert. Na wat rondgekeken te hebben, hebben we het ons gemakkelijk gemaakt, door de hoogste top uit te kiezen, vanwaar we een mooi uitzicht hadden.

De confrontaties met de vijand, veelal uitlopend in hevige vuurgevechten, zijn tegelijkertijd schokkend en opwindend om te lezen. Minstens zo interessant zijn de alledaagse bezigheden van mijn opa. Ondanks de oorlog deden de militairen hun best om het leven zo normaal mogelijk te houden.

Evert-Jan bekeek Casablanca in bioscoop Capitol, danste in Hotel des Indes en ging dus wandelen in 's Lands Plantentuin. De botanische tuin in Buitenzorg, het huidige Bogor, was een plek om te ontsnappen aan de hectiek van het soldatenleven.

Anders dan de Willemskerk en de verlaten theefabriek is de tuin nog steeds een van de trekpleisters van Java. De diversiteit aan bomen en planten is overweldigend. Sommige bomen waar ik langs slenter dateren uit de negentiende eeuw. Getuigen van mijn opa's wandeltochten. Als ik de top beklommen heb, zie ik hoe mooi het uitzicht is.

Juist de dagelijkse belevenissen brengen die onvoorstelbare tijd dichterbij. Gedurende zijn tijd op Java schrijft hij ook steeds meer

over het alledaagse en verdwijnen de militaire acties naar de achtergrond. Het lijkt zijn manier om met de oorlog om te kunnen gaan, want stapsgewijs wordt het geloof in het 'herstel van de orde en rust' minder. Veel kameraden sneuvelen.

Belangstelling en onbegrip

Al in de eerste maanden draagt hij de kist van zijn maat Pieter van Eppen en de dood van zijn vroegere kapitein Van Dijk 'die zich zo uitnemend verdienstelijk maakte door voor-beeldige moed' raakt hem diep.

Het graf van kapitein Van Dijk

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties keert zich ondertussen steeds feller tegen de Nederlandse missie.

De Nederlandse overheid blijft het conflict bagatelliseren en bestempelt het militair ingrijpen als 'politieacties.' Over oorlog wordt dan ook niet gesproken onder de Nederlandse bevolking, maar de soldaten in Indonesië weten wel beter. Als Evert-Jans schip begin 1948 koers zet richting Nederland is hij niet meer zo zeker van een goede afloop.

Zaterdag 28 februari 1948

Veel is beleefd en geleden. God geve dat het niet tevergeefs is geweest. Dat is een gedachte die

velen bezighield in deze uren van vertrek.

Thuisgekomen is de familie dolblij om hun zoon en broer weer te kunnen begroeten, maar Evert-Jan heeft moeite om te wennen aan een nieuw leven in Holland. Mensen stellen vragen die voor hem vanzelfsprekend zijn: 'het is er zeker warm?' of 'moest je ook vechten?'

De eerste keren moet hij daarom glimlachen, maar al snel ergert hij zich aan de oppervlakkige belangstelling. Het doet hem pijn als een kennis zegt 'Laten ze die oorlogsvrijwilligers maar allemaal

Evert-Jan Nijboer poseert voor de foto met een Indonesisch jongetje

in Indië laten.' Zijn verhaal kan hij bij niemand kwijt en hij besluit het dan maar voor zichzelf te houden. In de week na zijn thuiskomst

schrijft mijn opa: 'Allerlei gekke dingen kunnen de mensen van hier je vragen [...] Belangstelling is er wel, maar begrip over Indië voor geen cent [...] Als het leven hier maar gauw went, want veel dingen vind ik bekrompen en kleinzielig.'

Een mensenleven later lijkt er weinig veranderd.

Boek van de auteur: Tabé Java, tabé Indië – De koloniale oorlog van mijn opa.

*) Dit artikel werd eerder gepubliceerd in [De Correspondent](#).

Levering en reparatie van GSM, Tablet, Laptop, Desktop en alle randapparatuur.
Snel, vakkundig en redelijk geprijsd. Klik [hier](#) voor de aanbiedingen.

**Torenstraat 48a
2513BS Den Haag
070-3642806**

www.borcaden.nl

(advertentie)

De oorlog in zijn hoofd

Het is nu bijna 12 jaar geleden dat mijn schoonvader Anton Alfons Stolze op 90 jarige leeftijd is overleden. Gedurende zijn leven werd hij iedere nacht geplaagd door de vreselijkste nachtmerries die altijd te maken hadden met zijn oorlogsverleden.

Als KNIL-militair werd hij in 1942 krijgsgevangen gemaakt en na enige tijd tewerkgesteld aan de beruchte spoorbaan in Birma. Onverwacht werd hij daar in begin 1944 weggehaald en overgebracht naar Japan om in één van de

steenmijnen daar slavenarbeid te verrichten. Het is drama op drama.

Als kleine jongen had hij nooit kunnen bedenken hoe hij en vele anderen van zijn leeftijdgenoten in een wrede, gevaarlijke en onmenselijke tijd terecht zouden komen en zij met die rugzak verder door het leven moesten gaan. Als een van de zonen uit een redelijk welgesteld milieu groeide hij op, zocht een carrière bij het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL), werd ver-

Door: Han Dehne

liefd op een mooi meisje en wist haar te veroveren en over te halen zijn vrouw te worden.

Edoch, in die periode begon het komende drama zich te ontwikkelen. Er was een oorlog begonnen in Europa en het verre Vaderland, dat hij absoluut niet kende dan alleen maar uit boekjes en verhalen, werd overvallen door de Duitsers. En dan ontploft de wereld in Azië, te beginnen met het grote bombardement van de Japanners op Pearl Harbour. De wereldoorlog was geboren.

Heel in het kort heb ik, in het begin van dit verhaaltje, aangegeven hoe het hem verging. Maar dat is maar een deeltje. Dat is gedurende de oorlog zelf, maar die oorlog is daarna in zijn hoofd gekropen en is daar nooit meer weggegaan. Zijn hele leven is hij aan het vechten gebleven. Hoe beminlijk hij ook was, het donkere deel van het leven: "de nachten" bleven zijn strijdtoneel.

Helaas is het zo dat er nog zoveel anderen met dit zelfde euvel kampen. Ik heb het over de kinderen van deze mannen die pappa nooit hebben kunnen begrijpen, die zich altijd afvroegen: waarom is Pappa zo als hij is. Soms wel, soms niet liefdevol, streng en dan weer goedmoedig, in zichzelf gekeerd en immer zwijzaam. Praten over die tijd werd nooit gedaan, dat Indisch zwijgen om de kinderen en kleinkinderen niet te belasten met hun problemen werd uiteindelijk een regelrechte ramp.

Waarom? Omdat ook de volgende generatie werd opgepadeld met de problemen van de ouders en vaak voelden hun kinderen zich schuldig daaraan, als een soort plaatsvervangende schuld.

Maar het allerergste dat we nu ervaren, is dat deze mensen die hun leven in de oorlog totaal verwoest zagen en in de perioden daarna afgewezen worden door het Vaderland waar zij uiteindelijk noodgedwongen terechtwamen; niet erkend wordt welk leed en schade zij hebben ondervonden. Ik heb zelfs gehoord van enkelen dat zij de kreet slaakten: "was ik maar een Jood of zigeuner geweest". Daar werd na de oorlog vaak ruimhartig voor gezorgd.

Een schande dat dit zover heeft moeten komen. Misschien moet de overheid die plaatsvervangende schuld maar overnemen en zien kwijt te raken of op te lossen, want de mensen uit Indië en hun nazaten lukt dat niet.

MUSEUM
SOPHIAHOF
van Indië tot nu

SOPHIAHOF

MUSEUM
SOPHIAHOF
van Indië tot nu

Depokkers, een koloniaal verhaal ontrafeld

Vanaf 5 september 2020 is in Museum Sophiahof de tentoonstelling "Depokkers, een koloniaal verhaal ontrafeld" geopend.

In 1717 liet Cornelis Chastelein zijn landgoed Depok op West-Java na aan zijn in totaal 150 tot slaaf gemaakten. Zij kregen naast hun vrijheid ook een aanzienlijk deel van zijn kapitaal en goederen om daarmee een landbouwkolonie te

vormen. Tot op de dag van vandaag hebben de nazaten van deze 'Depokkers' nog steeds contact met elkaar.

Deze tentoonstelling met persoonlijke verhalen laat zien hoe mensen met een slavernijverleden in het toenmalige Nederlands-Indië hun plek konden veroveren binnen de koloniale samenleving en hoe de huidige generaties denken over hun verleden. Een verhaal over worsteling en triomf, maar ook over superioriteit, uitsluiting en racisme.

Heritage in Transition

Een fototentoonstelling waarin nu eens niet het koloniaal erfgoed centraal staat, maar de gewone mensen in twee grote steden in Indonesië.

Fotograaf Isabelle Boon laat de bezoekers kennismaken met de wijze waarop de huidige bewoners van Jakarta en Semarang met de oude architectuur in Indonesië omgaan. Hierin staat niet het erfgoed op zich voor het voetlicht,

maar de bewoners, bouwvakkers, verkopers, kinderen, kortom de nieuwe gebruikers.

Deze tentoonstelling geeft een beeld van hoe Indonesië haar eigen toekomst vormgeeft en de restanten van de drie eeuwen lange Nederlandse aanwezigheid in stijl en steen verweeft met haar eigen visie op vooruitgang.

[Reserveer hier direct uw museumbezoek](#)

Kinderboekenweek en maand van de geschiedenis

Oost en West in de klas

28 oktober tijdens Maand van de Geschiedenis

De geschiedenis van Nederland is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van Nederlands-Indië. In het programma 'Oost en West in de klas' op 28 oktober a.s. wordt wat dieper ingegaan op de vraag op welke wijze verhalen over ons koloniale verleden op aansprekende wijze aan scholieren gepresenteerd kunnen worden.

Dit programma is speciaal samengesteld in het kader van de Maand van de Geschiedenis, met het thema Oost/West.

Over het gedeelte koloniale verleden, de Tweede Wereldoorlog in Zuidoost-Azië en de daaropvolgende onafhankelijkheidsoorlog is weinig bekend bij scholieren. En dat is vreemd, want er zijn ruim twee miljoen mensen in Nederland die verbonden zijn of zich verbonden voelen met Nederlands-Indië en Indonesië. Museum Sophiahof

presenteert samen met Simone Berger, samensteller van het lespakket 'De bevrijding in Nederlands-Indië en de Tweede Wereldoorlog in Zuidoost-Azië', het **Indisch Herinneringscentrum** en het **Moluks Historisch Museum**, een informatiemiddag speciaal voor docenten.

We gaan dieper in op de vraag hoe verhalen over ons koloniale verleden op aansprekende wijze aan scholieren gepresenteerd kunnen worden. Wat is dé manier om leerlingen zich verbonden te laten voelen met dit, op het oog, verre verleden? Wat heeft het met hun eigen identiteit en plek in de samenleving te maken? Hoe brengen we pijnlijke onderwerpen zoals racisme, uitsluiting en koloniale onderdrukking en slavernij ter sprake? Kortom: Hoe wordt 'Oost-West

in de klas' een vanzelfsprekend onderdeel van vakken als geschiedenis, maatschappijleer en burgerschap?

Ook zullen de verschillende lespakketten aan u gepresenteerd worden.

De bevrijding in Nederlands-Indië en de Tweede Wereldoorlog in Zuidoost-Azië

Dit lespakket wordt aan middelbare scholen in Zuid-Holland geschonken dankzij bijdragen van de provincie Zuid-Holland en het Mondriaan

Fonds uit de speciale subsidieregeling 75 jaar Vrijheid. Het lespakket werd gerealiseerd in samenwerking met LM Publishers.

Inclusief Indië

Inclusief Indië is een online lesprogramma ontwikkeld door het Indisch Herinneringscentrum, waar thema's als Nederlands-Indië, Indonesië, dekolonisatie en multiperspectiviteit centraal staan.

Deze digitale leeromgeving is gemaakt voor het voortgezet

onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, maar kan door iedereen gebruikt worden die zich in de geschiedenis van Nederlands-Indië en Indonesië wilt verdiepen:

www.inclusiefindie.nl

Vensters op de Molukse Geschiedenis

Vensters op de Molukse Geschiedenis is een website en een boek waarin informatie te vinden is over vijfhonderd jaar Molukse geschiedenis.

De periode van 1450 tot 1950 is ingedeeld in zes tijdvakken waarin aan de hand van twintig verhalen over belangrijke personen en gebeurtenissen inzicht wordt gegeven in de geschiedenis van de Molukken en Molukkers in Nederland.

Het lespakket werd samengesteld door Hans Straver, in opdracht van het voormalig Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers en met medewerking van Moluks Historisch Museum:

www.venstersmoluksegeschiedenis.nl

Praktische informatie

Vanwege coronamaatregelen bent u verplicht uw toegangkaart te reserveren via info@museumsophiahof.nl

Datum: 28 oktober, 15.30-18.00 uur

Locatie: Sophialaan 10, Den Haag

Toegang: € 10,- (incl. museumbezoek)

Wordt vriend van het Indisch Herinneringscentrum

Het **Indisch Herinneringscentrum** zet zich in om de **geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië** en de gevolgen daarvan door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor huidige generaties betekent.

Dat doen we voor u, maar ook graag samen met u! Als **Vriend** geeft u het Indisch Herinneringscentrum net even dat **extra steuntje in de rug**. Met een donatie van minimaal € 25.00 per jaar ondersteunt u ons werk en bent u als Vriend op een

speciale manier verbonden aan het **Indisch Herinneringscentrum**.

Vrienden hebben bovendien bij ons een streepje voor. U ontvangt als welkomstgeschenk het fotoboek 'Het Verhaal van Indië', een sfeerimpressie van de nationale overzichtstentoonstelling

'Het Verhaal van Indië' over de Nederlandse aanwezigheid in

Indië, tijdens de Tweede Wereldoorlog en de periode daarna. Tevens het jeugdboek 'Nooit meer thuis', is een gevoelige jeugdroman over afscheid nemen van je moederland en aarden in een nieuw land van Martine Letterie. Verder ontvangt u ook eens per jaar een **speciale uitnodiging** alleen voor Vrienden.

Vriend worden kunt u [HIER](#).

Wordt vriend van Stichting Moluks Historisch Museum

Vindt u het belangrijk dat het Molukse culturele erfgoed toegankelijk is en bewaard blijft voor volgende generaties?

Word dan Vriend van Stichting Moluks Historisch Museum.

Met uw contributie maakt u het mogelijk dat t Museum Sophiahof haar collecties beheert en presenteert, activiteiten en herdenkingen organiseert en ervoor zorg draagt dat de Molukse geschiedenis en cultuur zichtbaar zijn in de Nederlandse samenleving.

De [Vriendenwerkgroep](#) van de Stichting MHM is daarom deze Vriendencampagne gestart.

Voor 25 euro bent u Vriend voor een heel jaar. Kiest u ervoor om meer te doneren, dan is dat natuurlijk welkom!

Om kosten te besparen werkt de Stichting MHM niet met een acceptgiro of met automatische incasso.

U dient de jaarlijkse contributie zelf over te maken.

Het lidmaatschap geldt voor 1

kalenderjaar. U betaalt uw contributie bij aanvang en vervolgens per 1 januari van elk jaar.

Met uw Vriendenlidmaatschap verzekert u zich van:

- Uitnodigingen voor Vriendenbijeenkomsten
- Vooraankondigingen van veel overige bijeenkomsten, georganiseerd door Stichting MHM
- De digitale Nieuwsbrieven
- Mogelijkheid om deel te nemen aan verrassingsacties (zoals het verloten van boeken)

Wilt u Stichting MHM ook in natura steunen als sponsor door bijvoor-

beeld een zaal of faciliteiten ter beschikking te stellen voor onze evenementen of voor producten?

Wij gaan graag met u in gesprek om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen. Meer weten over doneren en de fiscale aftrekbaarheid?

Mail via info@museum-maluku.nl
Alle informatie vindt u [hier](#).
Vriend worden kunt u [hier](#).

Coronamaatregelen

Veelgestelde vragen:

<https://www.museumsophiahof.nl/praktische-informatie/coronamaatregelen>

Museum Sophiahof

Sophialaan 10
2514 JR Den Haag
Tel: 070-2002500

Huizen van aankomst

Binnenkort komt de nieuwe video over de familie Bellel online op YouTube. Grace, haar zus Patty en moeder Jane Bellel brengen een bezoekje aan Taurus World of Adventure (vroeger Pension 'In de Dennen'). Volgens Grace kwamen ze vroeger ook regelmatig terug in het restaurant op de begane grond om te eten. Daar was vroeger de huiskamer.

Wanneer ze er waren, vertelde haar vader Noro Bellel, dat ze daar gewoond hadden. Patty die in die tijd een baby was, herinnert zich helemaal niets van die periode. Grace wil al een tijdje meer weten over die periode. "Vroeger durfde in ieder geval niet te vragen aan de eigenaar of we even boven mochten kijken.

Ik ben zo blij dat ik dat nu wel durf. Wat een opluchting is het voor mij en mijn zus om dit te doen voor onze moeder", zegt Grace.

Jane heeft dementie, maar kan nog wel wat korte verhalen vertellen over die periode van aankomst. Hopelijk als ze het gebouw van het oude pension weer ziet, kan ze nog meer uit haar herinneringen ophalen.

Binnenkort komt de ze video geheel op YouTube. In de zoektocht naar 75 huizen van aankomst komen

wij de meest bijzondere verhalen tegen. Wij vinden het ook heel mooi om te zien dat de lezers en bezoekers zoveel verhalen indienen via onze website. Heel veel dank daarvoor en blijf dat vooral doen.

Voor de regio's Zuid Holland en Zeeland zijn we op zoek naar (oud)bewoners van de volgende locaties, die hun verhaal met ons over die aankomst periode zouden willen delen.

Zuid Holland:

- Contractpension Crescendo, Scheveningen
- Huize Frankenslag, Den Haag
- Villa Nieuw Rijksdorp, Wassenaar
- Contractpension Dijk en Brug, Noordwijkerhout
- Contractpension Cambrinus, Dordrecht

Zeeland:

- Woonoord Westkapelle
- Woonoord Middelburg II
- Woonoord Vlissingen II
- Woonoord Kruiningen I en II
- Wilgenhof, Oostburg
- Rodanborg, Aardenburg

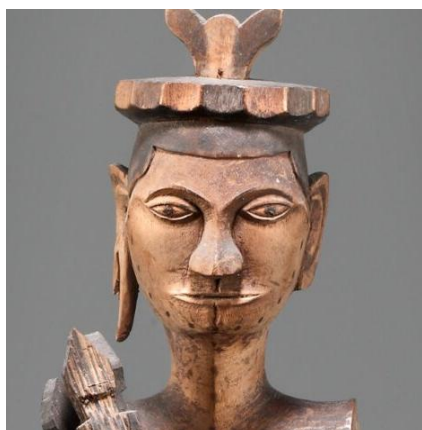
Museum Sophiahof - Sophialaan 10 - 2514 JR Den Haag - Tel: 070-2002500

Uitgebreide boekbespreking: Steinharts biecht – Karel Weener

Zielenstrijd op de Batoe-eilanden

Door: Karel Weener

In 2009 werden op een zolder in Den Haag tientallen zogeheten voorouderbeeldjes aangetroffen. In zijn recent verschenen boek Steinharts biecht (Boom) beschrijft de ethno-historisch onderzoeker Karel Weener de herkomst van deze beeldjes. De zoektocht leidt naar een kleine eilandengroep in Nederlands-Indië, waar de Lutherse zendelingen in de eerste decennia van de twintigste eeuw de zielen van de bevolking voor het Christendom proberen te winnen.

Voorouderbeeldje

Een van hen was Willem Steinhart 1898-1982. Deze zending reisde in 1924 met hoge idealen af naar de Batoe-eilanden, maar moest na enige tijd erkennen dat ook hij had bijgedragen aan de verwoesting van een cultuur, onder meer door voorouderbeelden te laten begraven en naar Nederland te transporteren. Dit inzicht leidde tot een innerlijke strijd waarmee de zending zich geen raad wist. Steinhart werd onder meer aan het denken gezet door een artikel van kunstschilder Rudolf Bonnet waarin deze de vernietiging van de Niasse cultuur op de eilanden aan de kaak stelde.

In onderstaand boekfragment wordt hier nader bij stilgestaan: 'Stervende schoonheid'

Missionarissen en Zendingen droegen bij aan cultuurvernietiging

Het is Bonnet een gruwel te zien hoe de Niassers hun eigen tradities loslaten en hun lenden-gordels met de gekleurde lange slippers, boomschorsjasjes zonder mouwen en geweven weefsels inruilen tegen de uit Duitsland geïmporteerde broeken en hemden:

'Aangekleed als kleine burgerlijke mannetjes en vuile koelies, soms van een tragikomische potsierlijkheid in hun zielig na-apen van den "toewan", de vrouwen in een soort lange jassen, gaan naar hun kerken, die er meestal uitzien als verwaarloosde loodsen met ijzeren daken en zonder vloeren. Hier moeten ze op smalle houten banken zitten tot hun rug pijn doet, ongewoon als ze daaraan zijn, en zingen er op eindeloos vervelende wijze de uit het Duits vertaalde psalmen.'

Verontwaardigd vraagt Bonnet zich af hoeveel harmonische schoonheid en levensvreugde er op Nias niet behouden had kunnen blijven als de zendelingen in de godsdienstige bijeenkomsten de Niasse traditie hadden gevolgd: een kerk in Niasse bouwstijl, door de eigen beeldsnijders versierd met Christelijke motieven.

Gemeenteleden die naar de kerk komen in hun traditionele feestkleding, zittend op hun eigen matten; geen klok, maar het volle klankenspel van de Niasse gongs: 'Het ware waarschijnlijk zelfs niet

heel moeilijk geweest om hier met de Niasser zelf aan zijn gezangen een Christelijke richting te geven, daar de tekst meestal van een soepel veranderlijke vorm is, waarbij er dikwijls geïmproviseerd wordt.

Had men verder de voorouderverering niet tot een voorouderherdenking kunnen herleiden?'

Bonnet verzucht dat de Rijnse zending geen poging gedaan heeft om Niasse cultuurelementen te christianiseren. De zending is buiten de Niasse wereld blijven staan en heeft de Niasser uit zijn eigen sfeer gehaald om van hem een nieuwe andere mens, een 'Deutsch-Evangelische christen' te maken. Volgens Bonnet hebben de zendelingen de godsdienst buiten het Niasse leven gebracht en er een zondagse mode van gemaakt, die de Niassers innerlijk vreemd is:

Niet het geloven is van waarde voor de mensheid, maar waartoe dit geloof haar brengt. Zo ware

hier slechts hoofdzaak dat Jezus' woord de Niasser waarheid, geluk en liefde bringe!

Men zal zich misschien afvragen, waarom dit geschreven, nu de Niassche cultuur toch ten dode is opgeschreven? Ik heb met het bovenstaande den hartgrondige tegenzin willen motiveren, die in vele kringen tegen deze soort zending bestaat. Een tegenzin, niet tegen het Christendom, maar tegen de vale, burgerlijke, karakterloze alledaagsheid, die zo menig zending meent te moeten brengen waar een bont en eigen leven vol karakter heerste, *Rudolf Bonnet*.

Een woonhuis op een van de Batoe-eilanden, 1922. (Foto: CC BY-SA 3.0 – Tropenmuseum)

Destructie

Wanneer Willem Steinhart 'Stervende Schoonheid' onder ogen krijgt, weten we niet precies, maar Bonnets artikel maakt veel bij hem los. Denkelijk legt hij tijdens het lezen *Het Koloniaal Weekblad* enkele malen ontstemd naast zich neer, want hij reageert verongelijkt en sneert ruim twee jaar later in een brief aan Hendrik Kraemer:

'Ik zou wel eens in het atelier van den heer Bonnet willen kijken. Mocht hij Niasse voorouderbeelden, rijkversierde zwaarden, priestertrommels enz. in zijn bezit hebben, dan verdient hij het op zijn vingers getikt te worden, want dan heeft hijzelf aan de destructie meegewerkt. Mijn indruk is vaak dat juist die personen die het hardst tegen de zending om het behoud van de oude cultuur

schreeuwen zelf niets anders doen dan de kunstvoorwerpen wegslepen.'

Zegt Steinhart met deze aantijging aan het adres van Bonnet niet indirect dat hijzelf mede verantwoordelijk is voor 'de destructie' van de Niasse cultuur? Kort na het verschijnen van Bonnets artikel zendt hij immers Niasse voorouderbeelden, wapens en priestertrommels naar het museum in Leiden en naar Henry Blekkink in Den Haag. Mogelijk dringt de ironie van zijn verwijt niet tot hem door, want Bonnet rept in zijn stuk met geen woord over het verzamelen of wegvoeren van Niasse ethnografica. Het is Steinhart zelf die hier een verband legt tussen het collectioneren van volkenkundige objecten en de vernietiging van de cultuur op Nias. Geërgerd tikt Steinhart verder:

'Bij alle voor een goed deel gerechtvaardigde kritiek op de zending vergeet men zo dikwijls dat de zending een cultuuruiting eerbiedigt: de taal. Daar men die echter niet verstaat laat men deze belangrijke factor buiten beschouwing. De heer Bonnet sprak hoogstens Maleis (misschien dat zelfs niet eens). Zulke mensen ontzeggen we het recht een oordeel over de ziel van het volk uit te spreken.'

Hij laat in het midden welke kritiek van Rudolf Bonnet op de zending hij als 'rechtvaardig' beschouwt. Feit is dat Steinhart zelf in 1924, tijdens zijn verblijf bij Heinrich Rabeneck, in niet mis te verstane bewoordingen de zending op Nias hekelt: hij heeft geen goed woord over voor hun gebruik van dwang en tucht en betreurt het dat deze zendelingen geen belangstelling hebben voor ethnologie. Hij verwijt hun een gebrek aan tact en bepleit de lange geleidelijke weg van intrinsieke christelijke groei. Steinhart wil staan voor een zendingsmethode waarin gerechtigheid en liefde centraal staan.

Maar wat is toen er in 1931 terechtgekomen van deze idealen? Houdt Bonnet Steinhart misschien een spiegel voor waar hij liever niet in kijkt? Mogelijk dat hij daarom niet met inhoudelijke argumenten tegen hem ingaat. In januari 1934 schrijft hij in *Een Vaste Burg is Onze God!*:

'Wij kregen onlangs een stuk in onze handen getiteld: "Stervende Schoonheid", waarin de kunstschilder Bonnet erover klaagde dat er door het zendingswerk zoveel schoons in de Niassche cultuur verloren is gegaan. Uit zijn hele beschouwing blijkt dat wanneer hij het voor het zeggen had, hij het liefst alle zendingsarbeid zou verbieden.'

Voorouderbeeldje

Uit Bonnets artikel valt nergens op te maken dat hij alle zendingsarbeid zou willen verbieden. Integendeel, hij verwerpt alleen de methoden van de zending en kaart de cultuurvernietigende gevolgen daarvan aan.

Steinhart ziet de teloorgang van deze cultuur overal om zich heen, maar zwakt de rol die de zending en hijzelf daarbij spelen af:

'Nu mogen we niet ontkennen dat de zending hier en daar, en natuurlijk ook op Nias, allerlei fouten begaan heeft door af te

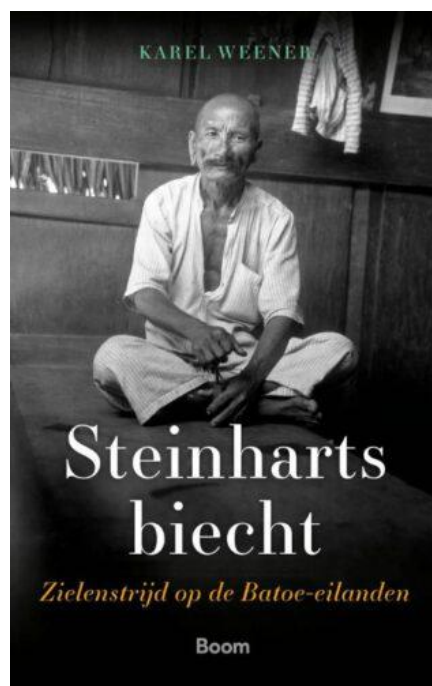
schaffen en te verbieden wat wellicht in Christelijke geest had kunnen blijven voortbestaan. Het gaat echter ook niet aan om de zending van alles de schuld te geven. Ook gebieden waar geen zending werkt, zijn beïnvloed door den nieuwen tijdgeest. Het is eenzijdig en onbillijk de oude cultuur enkel en alleen vanuit een esthetisch oogpunt te beschouwen. Wie alleen het oude wil bewaren (verondersteld dat dit mogelijk ware), maakt de Indische volken tot interessante museumobjecten waar echter alle leven aan ontbreekt. De zending wil leven prediken en wekken en legt daardoor meer nadruk op omzetting dan op aanpassing. De zending wil kort en bondig gezegd bekeren.'

Hier maakt Steinhart gebruik van stromanargumenten. Bonnet geeft de zending helemaal niet 'van alles de schuld' en hij beweert evenmin dat al het oude van de Niasse cultuur bewaard zou moeten blijven. Hij somt juist specifieke, aan de zending te relateren voorbeelden van cultuurverlies op: het verbod op de voorouderverering en het de Niasse christenen ontnemen van hun eigen dansen, gezangen en traditionele kleding.

Keurslijf

De zending mag dan volgens Steinhart 'leven prediken', volgens Bonnet brengt zij 'vale, burgerlijke en karakterloze alledaagsheid'. In plaats van de bevolking in een Europees-Christelijk keurslijf te drukken is Bonnet ervan overtuigd dat traditionele cultuuruitingen door een christelijke impuls tot een hogere ontwikkeling hadden kunnen komen. Die mogelijkheid heeft de zending volgens Bonnet juist afgesneden: de (materiële) cultuur van de Niassers is op sterven na dood. En Bonnets kritiek op de zendingspraktijk

raakt Steinhart persoonlijk: hij is medeverantwoordelijk voor het verlies van de Niasse cultuur op de Batoe-eilanden.

Dat voor Steinhart hier de pijn van Bonnets artikel zit, schemert door in al zijn reacties op 'Stervende Schoonheid'. Als hij in maart 1979, 80 jaar oud, een interview heeft voor het opinieweekblad *Hervormd Nederland*, verschijnt dit onder de dubbelzinnige kop 'De bewaarde schoonheid uit Sumatra. De wereld staat op het punt te vergaan'. Als de verslaggever Steinhart naar de door hem opgetekende Niasse zangen vraagt, ontstaat het volgende gesprek:

Steinhart: "Toen ik rond 1928 begon met ze op te tekenen, waren ze bijna vergeten. Toen Kraemer – u weet wel de grote zendingsman en taalgeleerde – ze voor het eerst las, stond hij versteld over de beeldende kracht van hun taal en moedigde mij erg aan zoveel mogelijk te verzamelen".

Interviewer: U hebt door ze op te tekenen dus een stuk van deze cultuur kunnen bewaren?

Steinhart: "Ja, de zending is niet zo cultuurverwoestend als ze wel eens wordt voorgesteld".

Interviewer: Hoe bedoelt u? Is dat dan gezegd?

Steinhart: "Veel malen. Indertijd bijzonder hartstochtelijk door de kunstschilder R. Bonnet. Eigenlijk had hij daarom alle zendingsarbeid willen laten verbieden als hij 't voor het zeggen had gehad".

Interviewer: Is het niet waar wat hij zegt?

Steinhart: "Er is inderdaad veel van het oude cultuurgoed verloren gegaan, maar dat is in het Oosten overal gebeurd waar de westerse techniek zijn intrede deed, ook in die streken die niets met de zending te maken hadden de grondoorzaak is toch de hele westers-technische cultuur – waardoor ook hier in ons land de folklore praktisch alleen nog als een soort trekpleister voor de toeristenindustrie voortbestaat.

En dat verloren gaan van onze oude gebruiken en klederdrachten kun je toch moeilijk aan de zending of aan het Christendom wijten".

En dat de oprukkende 'westers-technische cultuur' debet is aan het verdwijnen van niet-westerse culturen, zal niemand ontkennen, ook Bonnet niet.

Maar als Steinhart in 1927 voorouderbeeldjes in de grond stopt op Bötoea en priesterbeelden op Tanah Masa, wie is er dan verantwoordelijk voor deze vernietiging van cultuurgoed?

Boek:

Steinharts biecht – Karel Weener. ISBN 9789024434374. Uitgeverij Boom. Prijs: € 24,90. Bestel dit boek bij: Historiek.net

Petitie nr. 311 aangeboden aan de Ambassadeur van Japan

Zijne Excellentie Shinzo ABE
Eerste Minister van Japan

(Nederlandse vertaling)

Den Haag, 13 oktober 2020

Petitie: 311

Betreft: Persoonlijke bevestiging van de ontvangst van deze petitie.

Excellentie

Namens het bestuur en donateurs van de Stichting Japanse Ereschulden feliciteren wij u met respect met uw benoeming tot Eerste Minister van Japan. Als kabinetssecretaris bent U jarenlang vertrouwd geraakt met de activiteiten van de Stichting Japanse Ereschulden en onze maandelijkse petitie persoonlijk gericht aan de Eerste Minister, maar gepresenteerd aan de Japanse Ambassadeur in Den Haag. Helaas hebben we nooit van de voormalige Eerste Ministers een bevestiging van ontvangst van de petitie ontvangen. Wij hopen dat U deze diplomatiek ongehoorde behandeling van een erkende NGO met rosterstatus bij de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties zult rechtzetten.

Eerste Minister,

In onze laatste petitie aan uw voorganger stelden wij voor dat hij Japans standpunt na het einde van de Tweede Wereldoorlog zou heroverwegen. Japan verloor de oorlog die ze begon en moest capituleren op 15 augustus 1945. Het Vredesverdrag van San Francisco beëindigde de staat van oorlog. Zoals u weet hebben de eerste Ministers van Japan nooit Japans historische aansprakelijkheid erkend voor de individuele Nederlandse slachtoffers: de **Japanse Ereschulden!** De persoonlijke tragedies van de Nederlanders veroorzaakt door het Japanse leger is een zwarte bladzijde in de geschiedenisboeken van Japan en Nederland.

Eerste Minister,

Als Kabinetssecretaris was u zich volledig op de hoogte van onze wens om het eens te worden. We hebben nooit een persoonlijk antwoord ontvangen van voormalige Eerste Ministers. Een belediging in onrecht gezien het verschrikkelijke gedrag van het Keizerlijke Leger en Marine tijdens de Tweede Wereldoorlog in Azië, inclusief Nederlands-Indië. Als de nieuwe Eerste Minister van Japan geconfronteerd met vele problemen als gevolg van de Covid-19 pandemie zou het u behoren te passen om persoonlijk de ontvangst van deze petitie te bevestigen. In een later stadium kunnen we gezamenlijk suggesties doen hoe we het eens kunnen worden in de behandeling van de Japanse Ereschulden.

Namens de Stichting Japanse Ereschulden,
J.F. van Wagtendonk
Voorzitter

(Original English version: Petition # 311: Giri "[Personal acknowledgement receipt of this petition](#)")

12 november a.n.O. (copyright)

- 31 -

verbetering:

lees in den tweeden regel van het bericht „wreedheden van de japan-
ners” niet „german” tanks, maar „s h e r m a n ” tanks

(pr/la/ms/
ned.-indie.

=====

nieuws voor de repatrieerenden.

's g r a v e n h a g e , 12 nov.- de afdeling pers en publiciteit heeft op 10 november het eerste nummer uitgegeven van de 'kroniek', een informatieblad voor de repatrieerende landgenooten uit nederlande oost indie.

een inleidend artikel begroet de repatrieerenden en geeft in het kort een algemeen overzicht van den toestand. op een drietal bladen wordt voorts het belangrijkste laatste nieuws weergegeven. de algemeen secretaris van het comite 'nederland helpt indie' beschrijft in een kort artikel de werkzaamheden, die dit comite zich voorneemt te zullen verrichten en de organisatie van de verschillende afdelingen. in de bijlage zijn een aantal foto's opgenomen van de koninklijke familie en het nederlandse kabinet, zoodat de repatrieerende landgenooten, die lange jaren zoo hebben gehunkerd naar nieuws uit het vaderland, in woord en beeld op de hoogte worden gebracht van de „belangrijkste gebeurtenissen in nederland”.- (pr/jb/

de achtergrond der extremistische troebelen.

b a t a v i a , 10 nov.(vertraagd) (anp-aneta).- het britsche hoofdkwartier te batavia acht het onwaarschijnlijk dat de indonesiers in drie jaar van japansche training de guerillatechniek van oorlogvoering zoo onder de knie zouden hebben als zij in soerabaja aan den dag leggen. het vermoeden groeit, een vermoeden dat door bewijzen gestaafd wordt, dat er aanzienlijke japansche activiteit achter de extremistische beweging schuilt. als men in aanmerking neemt dat de japanners van plan zijn om na zekeren tijd weer in de gebieden van het verre oosten terug te keeren, wekt het geen verbazing te vernemen, dat de japanners een groot aantal goed geoefende agenten op java hebben achtergelaten, die nu contact hebben gezocht met de extremisten. de feiten, waarop deze waarnemingen zijn gebaseerd, zijn de volgende. 20.000 japansche soldaten, waaronder 14.000 mariniers, zijn ergens in java volkomen verdwenen. volgens onbevestigde berichten hebben aantallen van deze troepen zich geconcentreerd in verschillende gebieden ten zuiden van batavia. ook is verdwenen generaal majoor iwaboe, die bevel had gekregen om zich aan de britten over te geven. volgens sommige berichten zou hij in het radioengebied zijn, maar het is alterminst zeker. hij is in het bijzonder aansprakelijk voor de vorming van het indonesische vrijwilligerscorps en wordt beschouwd als de gangmaker van de ondergrondse beweging. generaal nagano hield een veelbeteekenende afscheidsrede tot het vrijwilligerscorps bij de ontbinding op 17 augustus 1945. hij zei o.m. „de indonesiers zijn nog niet in staat om het tegen wereldmogendheden op te nemen. daardoor zal openlijke vijandschap, die tegen de vreemdelingen in een gewapende organisatie tot uiting komt, slechts rampen over u brengen”. nagano verklaarde, dat zijn hart brak bij de ontbinding van het corps, daar hij zag „dat de indonesiers nu een grootsche gelegenheid om hun onafhankelijkheid te verkrijgen, verloren”. maar hij zei „ik begrijp dat gij indonesiers zelfs op eigen kracht uw uiterste best zult doen de onafhankelijkheid te verwerven”.

het is nog steeds zeer moeilijk om te weten te komen hoe groot de steun van de bevolking aan de extremisten is en hoe sterk zij zijn. men zegt dat een groot deel van de bevolking van soerabaja onder de dreigementen der extremisten de stad verlaten heeft, een ander bewijs van de extremistische intimidatiepolitiek ligt in de reactie op de 'informeele besprekingen' tusschen de republikeinen en de nederlanders. de eerste reactie was namelijk die van tevreden- (wordt vervolgd) gr. 16.15 uur.

Komodovaraan dreigt te verdwijnen

Door: Vivian Lammerse*

De Komodovaraan (Varanus komodoensis) is 's werelds meest iconische hagedissensoort. En dat is ook niet zo gek. Het dier staat voornamelijk bekend om zijn aanzienlijke lengte; zo kunnen ze tot wel 3 meter lang worden. Hoewel Komodovaranen al meer dan een miljoen jaar de aarde bewonen, leven er naar schatting nu nog maar 4000 exemplaren in het wild. Deze zijn te vinden op vijf eilanden in Indonesië: Komodo, Rinca, Nusa Kode, Gili Motang en Flores.

Deze enorme hagedis dreigt – na meer dan een miljoen jaar op aarde te hebben geleefd – op korte termijn te verdwijnen. De Komodovaraan is de grootste hagedis ter wereld. Maar ondanks zijn imposante voorkomen heeft het dier het niet makkelijk. Onderzoekers stellen nu in [een nieuwe studie](#) dat de Komodovaraan langzaam maar zeker afstevent op zijn ondergang. En met name de klimaatverandering lijkt de boosdoener.

De Komodovaraan komt op dit moment alleen nog maar op enkele beperkte plekken op de wereld voor. Maar als we niet op-

letten zal het dier straks geheel van de aardbodem verdwijnen. Onderzoek wijst namelijk uit dat de impact van zowel de opwarming van de aarde, als de stijging van de zeespiegel de toch al bedreigde Komodovaraan fataal kunnen worden.

“De klimaatverandering zal waarschijnlijk de leefgebieden van de Komodovaraan nog veel kleiner maken,” stelt onderzoeksleider Alice Jones. “Dit betekent dat de aantallen binnen enkele decennia sterk zullen afnemen. Uit onze modellen blijkt bijvoorbeeld dat de Komodovaraan op drie van de vijf eilanden waar het dier nu nog voorkomt, zal uitsterven.”

Twee eilanden

Op twee van de vijf eilanden zijn de overlevingskansen van de Komodovaraan iets rooskleuriger. Zo blijkt dat op de twee meest beschermde eilanden – Rinca en Komodo – het risico dat het dier uitsterft, net iets lager ligt. Al houden de onderzoekers een slag om de arm. “Onze modellen laten zien dat Komodovaranen die op deze twee beschermde eilanden leven minder kwetsbaar zijn voor

klimaatverandering,” zegt onderzoeker Damien Fordham. “Maar zelfs deze leefgebieden kunnen het voortbestaan van de soort niet veilig stellen.”

Verergeren

Op dit moment worden er al wel inspanningen geleverd om de Komodovaraan van zijn ondergang te behoeden. Toch lijkt het erop dat deze niet afdoende zijn. “De huidige inspanningen zijn niet voldoende om te voorkomen dat soorten achteruitgaan,” vertelt Jones. “Dit komt omdat klimaatverandering de negatieve effecten van toch al kleine, geïsoleerde populaties verergert.” En dus pleiten de onderzoekers voor nieuwe maatregelen op korte termijn.

Nieuwe maatregelen

Volgens de onderzoekers is het belangrijk dat we de handen uit de mouwen steken willen we voorkomen dat Komodovaranen daadwerkelijk uitsterven. “Denk aan het aanleggen van nieuwe reservaten in gebieden die minder door klimaatverandering worden

aangetast," stelt Jones. Het betekent dat we de dieren dus mogelijk naar nieuwe gebieden moeten verhuizen. "Experts zullen in de komende decennia mogelijk moeten overwegen om dieren te verplaatsen naar nieuwe locaties waar ze al tientallen jaren niet meer voorkomen," zegt Fordham. "Of dit mogelijk is kan gemakkelijk worden getest met onze aanpak."

Inzicht

De studie is het resultaat van vele jaren veldwerk naar de ecologie en staat van Komodovaranen. "Het gebruik van deze gegevens en kennis heeft ons vervolgens een zeldzame kans geboden om de gevolgen van klimaatverandering voor de uitzonderlijke,

maar zeer kwetsbare biodiversiteit van Indonesië te begrijpen," stelt onderzoeker Tim Jessop. En het hebben van inzicht in de toekomstige gevolgen van klimaatverandering is enorm belangrijk, zo vindt de onderzoeker Deni Purwandana: "Dit biedt nieuwe mogelijkheden om samen te werken met natuurbeschermingsorganisaties en lokale gemeenschappen om oplossingen te zoeken en de vele bedreigingen waar Komodovaranen mee te maken hebben, te beperken".

Dat we actie ondernemen is van levensbelang, zo stellen de onderzoekers. "Onze studie toont aan dat we, zonder onmiddellijke maatregelen om klimaatverandering een halt toe te roepen,

mogelijk afscheid zullen moeten nemen van veel soorten, waaronder de Komodovaranen," zegt Fordham.

Ook veel andere soorten worden met uitsterven bedreigd.

Zo blijkt uit de Rode Lijst die de *International Union for the Conservation of Nature* (IUCN) heeft vrijgegeven dat er op dit moment zo'n [32.000 soorten in de problemen zitten](#). Grote zorgen zijn er onder meer over de ook in Nederland voorkomende korenwolf, lemuren, apen, de noordkaper en de rupsschimmel. In veel gevallen kan het tij gelukkig nog gekeerd worden. Maar haast is hoe dan ook geboden.

*) Scientias.nl

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina.

De LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief vindt u [HIER](#).

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

De Geest Overwint, 75 jaar 15 augustus - Stichting 15 augustus 1945. Met de capitulatie van Japan eindigde op 15 augustus 1945 de Tweede Wereldoorlog binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Op die dag worden sinds 1988 jaarlijks bij het Indisch Monument in Den Haag alle slachtoffers herdacht van de oorlog tegen Japan en de Japanse bezetting van Nederlands-Indië. Met deze publicatie hoopt de Stichting Nationale Herdenking 15 Augustus 1945 bij te dragen aan een vrijheidsbewuste samenleving en aan het besef dat de tweede wereldoorlog in Azië ons allen aangaat. De verhalen over de oorlog in de Pacific en met name

in het voormalig Nederlands-Indië klinken door in de voordrachten die op de herdenkingen in Den Haag zijn uitgesproken en gezongen. Een selectie is gebundeld in *De Geest Overwint: 75 jaar 15 augustus*. Deze verdienen het om verteld te worden. Niet alleen voor de twee miljoen Nederlanders met

een achtergrond in Nederlands-Indië, maar voor alle Nederlanders. Het is onze gedeelde geschiedenis. Het boek wordt ingeleid met een foto-geschiedenis van de oorlog in Zuidoost-Azië en het herdenken daarvan in Nederland. Een kaart biedt een overzicht van alle oorlogsgraven in Azië en Australië. Met deze publicatie hoopt de Stichting Nationale Herdenking 15 Augustus 1945 bij te dragen aan een vrijheidsbewuste samenleving en aan het besef dat de tweede wereldoorlog in Azië ons allen aangaat. Met een foto-geschiedenis en beschrijvingen van Margaret Leidelmeijer. Uitgeverij Impublishers.nl. ISBN: 9789460220180. Prijs: € 24,50.

Istori Kita, Jouw familiegeschiedenis – Simone Berger.

Na enkele jaren uitverkocht te zijn geweest, is nu de 3^e druk verschenen. Ontdek je familiegeschiedenis met je (groot)ouders. Maak Indische, Molukse, Chinees-Indische en Hollandse herinneringen aan Nederlands-Indië weer levend. Ruim twee miljoen mensen in Nederland hebben een achtergrond in Nederlands-Indië en/of Indonesië en veel (groot)ouders zijn de laatste ooggetuigen van deze periode. Eenmaal in Nederland zwegen de meesten over datgene wat zij hadden meegemaakt waardoor de latere generaties met onbeantwoorde vragen zitten. Door dit fraai vormgegeven boek met uniek en zeldzaam beeldmateriaal, worden

geuren en geluiden teruggebracht in de herinnering. De onderwerpen variëren van de prilste jeugd (met o.a. aandacht voor school, woonomgeving en spelletjes), vrijetijdsbesteding, flora en fauna, tot de Japanse bezetting en de komst naar Nederland. Belangrijke meerwaarde zijn de vele verwijzingen naar de websites van historische kranten en passagierslijsten. Daarnaast is er speciale aandacht voor het uitzonderlijke Molukse verhaal en de Molukse cultuur. 'Dit 'Doe-boek' is een uniek hulpmiddel om de dialoog te starten tussen (klein)kinderen en hun (groot)ouder(s) en 'het Indisch en Molukse zwijgen' te doorbreken. Of om samen de hiaten in de familiegeschiedenis aan te vullen.' – Yvonne van Genugten, Indisch Herinneringscentrum, Den Haag.

Uitgeverij impublishers.nl. ISBN: 9789460224836. Prijs: € 39,95.

Naar een federaal Indonesië – Tjalling Bouma.

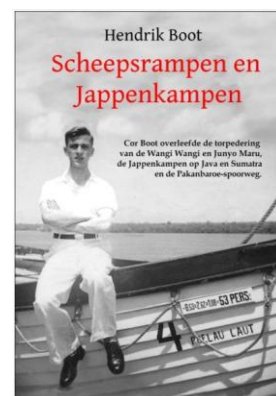
De manier waarop Nederlanders en Indonesiërs tussen 1917 en 1949 tot de keuze kwamen voor een federatieve staatsvorm voor Indonesië is het centrale thema van dit boek. Uitgangspunt daarbij was de vraag wat er nu waar is van het in de historiografie telkens terugkerende verhaal dat federatievorming een vorm van Nederlandse verdeel-en-heerspolitiek was. In zeven hoofdstukken, chronologisch geordend, wordt het pleidooi voor een federatieve staatkundige constructie voor Indonesië gevolgd, evenals de uiteenlopende betekenissen die daar in de loop der tijd door verschillende Nederlandse en Indonesische politici aan werd gegeven. Het stereotiepe verhaal

krijg door deze historische reconstructie steeds meer dimensies en wordt uiteindelijk weerlegd. Misplaatst paternalisme, eerder dan imperialisme, was de dominante lijn van de Nederlanders; federalisme onder Indonesiërs betekende niet zozeer het buigen voor Nederlandse verdeel-en-heerspolitiek, maar was een dragend bestanddeel van het doelgerichte streven naar onafhankelijkheid waarover onder de Indonesische politici consensus bestond. Uitgeverij Verloren.nl ISBN: 9789087048464. Prijs: € 39,00.

Scheepsrampen en Jappenkampen – Hendrik Boot.

Het verzwegen verhaal over zeeman Cor Boot over de oorlog op zee en de Jappenkampen in Nederlands-Indië. Hendrik Boot beschrijft het ongelooflijke maar waargebeurde verhaal van zijn vader Cor Boot, zeeman op 'de grote vaart', dat hij na veel onderzoek reconstrueerde. Want erover praten, dat deed Cor vrijwel niet. Als 18-jarige ging hij in 1937 varen als machinist. Een paar jaar later brak de oorlog uit. Eerst met Duitsland als vijand, vervolgens met Japan. Cor overleefde de oorlog op zee, bombardementen, torpederingen, vijftien Jappenkampen en de slopende werkzaamheden aan de 220 km

lange Pakan Baroe spoorlijn op Sumatra. Zelf vertelde hij, zoals vele lotgenoten, niet veel over de ontberingen en ellende die hij doorstond. Daarom ging zijn zoon, Hendrik Boot, op zoek naar zijn verhaal. Het resultaat is een indrukwekkend boek waarin hij de geschiedenis vertelt en in de context plaatst, voorzien van foto's en afbeeldingen uit die tijd. *Het boek kunt u bestellen via de website van Hendrik Boot. Prijs: € 35,75 (incl. verpakking & porto).*

Engelse vertaling van 'Met vlag en wimpel' & 'Alweer een sieraad'.

Enkele jaren geleden kondigden wij in deze rubriek twee bijzondere boeken aan van de hand van Obbe H. Norbruis, over architectuur in voormalig Nederlands-Indië van de beroemde architecten Eduard Cuypers &

Hulswit-Fermont. Nu zijn deze boeken (Met vlag en wimpel & Alweer een sieraad) ook beschikbaar voor de Engelstalige Indo's en belangstellenden.

Architecture from the Indonesian Past, Life and work of Fermont-Cuyppers 1927-1957 - Obbe H. Norbruis. 'Things are changing and we are changing with it,' was their motto.

Since 1927 uprising broke out against the Dutch in the colony, the crisis followed. They continued to design stoically at Fermont-Cuyppers; schools, churches, villas and offices. After Indonesian independence, the firm had a restart until 1958. Their buildings still exist in Jakarta, Surabaya, Medan, Bandung and many other cities. Indonesia is proud of it. This book tells the story of a productive architecture firm, unique buildings and the people behind them. Impublishers.nl. ISBN: 9789460220128. Price: € 45,00.

Landmarks from a Bygone Era, Life and work of Ed.Cuyppers & Hulswit-Fermont 1897-1927 - Obbe H. Norbruis. It goes without saying that one building after the other was built in the

Dutch East Indies, the current Indonesia. Newspapers jubilated 'again a jewel for the city.' The man behind it was Eduard Cuyppers (1859-1927). With his firm he was one of the most celebrated architects in the Netherlands around 1900. He has fallen into oblivion due to changed views in architecture. Impublishers.nl. ISBN: 9789460220159. Price: € 45,00.

Recept

Krokant geroosterd varkens buikspek. Een klassieker uit de Indische keuken. Dit gerecht lukt het best als u een oven-schaal heeft met een los rooster erin, waardoor het vlees niet in zijn eigen sappen ligt, maar gewone schaal kan ook.

Ingrediënten:

1 kilo in één stuk doorregen spekklappen met zwoerd (of buikspek), 2 teentjes knoflook, 1/2 tl. zout, 1/2 tl. peper, nootmuskaat naar smaak, 2,5 cm laos (of een 1/2 tl. laos), 1.5 cm gemberwortel (of een 1/2 tl. djahé/gember poeder), 1 l. bruine suiker (palm of rietsuiker), 2 kemiri-noten, olie, 1 borrel glaasje jonge jenever (cognac kan ook).

Voor de saus:

1/2 rode ui of twee sjalotjes, 1 teentje knoflook, 3 grote el. tomatenketchup, 1 eetl. ketjap, 6 el. gembersiroop, 1 el. rietsuiker of palmsuiker, eventueel stukjes kleingesneden ananas (op siroop)

Babi Pangang van spek met saus

van 1 of 2 schijven, 1/2 el. azijn, stukje rode peper van ca. 1 cm. zeer fijngemaakt.

Bereiding:

Boemboes fijn maken en wrijf het vlees of de spekklappen goed in met de boemboes samen met een beetje olie. Giet na het inwrijven, voorzichtig, de jenever eroverheen.

Laat het ongeveer 1 uur intrekken en leg het vlees dan op een ovenschaal.

Verwarm de oven ongeveer 10 minuten voor op 275 °C. Zet de schaal met het vlees in de oven en laat het vlees ongeveer 1 á 1 1/2 uur roosteren op 200 á 225 °C. (niet vergeten af en toe om te draaien, laatste keer spek boven).

Bereiding van de saus:

Maal de ui en de knoflookteen fijn in het hakmolentje van uw staafmixer. Bak dit in wat olie. Voeg tomatenketchup, ketjap en de gembersiroop toe. Op smaak maken met suiker, zout, azijn en de rode peper. Saus iets binden met sauzenbinder of maïzena.

Deze saus kunt u niet alleen gebruiken voor Babi Pangang, maar ook voor pangsit goreng of gewoon met een stukje gebakken vlees, of bij foe yong hai.

Als het vlees gaar is, snijd u het in dunne reepjes en u serveert er de babi pangangsaus apart bij.

Column

Overleven op Bali in corona tijd: Overlevingskracht

Door: Jan Tomasowa

Ruim zes maanden na de uitbraak van het Corona-virus op het Indonesische eiland Bali in maart 2020 worstelt de familie Saskara nog steeds met de gevolgen van de ramp. Soms zien we het verdriet in de ogen van de mensen en horen we de wanhoop in hun stem. Maar zij geven niet op en proberen nog steeds de ramp te overleven. In deze moeilijke tijd hebben zij het zelf niet makkelijk. Ondanks dat blijven zij arme mensen in hun leefomgeving helpen.

De familie heeft haar lifestyle drastisch veranderd. Haar uitgaven heeft zij sterk verlaagd. Elk plekje in het guesthouse benut Ibu Nengah, de eigenaresse van guesthouse Saskara, om zelf de groenten te telen. Zelfs de familie-tempel gebruikt zij om paksoi, tomaten, sla, pompoen en lom-boks te kweken. Trots vertelt Ibu Nengah dat zij in de afgelopen vier maanden bijna geen groenten meer koopt. In plaats van drie keer per dag eet de familie een keer per dag rijst. Zij consumeren al lang geen varkens of rundvlees meer.

Elke dag eten zij zelf gevangen vis, de goedkope sojaproducten tempeh en tahu, eieren en af en toe kip. De auto wordt zo min mogelijk gebruikt. Men maakt meer gebruik van de fiets of brommers.

Haar man, pak Made, gaat bijna elke dag vissen vlakbij de kust van Sanur. Aan de hand van de stand van de maan, de windrichting en informatie van het weerbericht beslist hij hoe laat hij gaat vissen. Vaak loopt Pak Made 's nachts om drie uur, alleen of samen met zijn zoon Gede in het donker de zee in. Vlak bij de kust werpt hij zijn net uit. Hij moet urenlang hard werken om genoeg vis te vangen. Bij vloed moet hij

zich schrap zetten tegen de soms hoge golven die naar land toe rollen. De ervaren visser "leest" de golven. Hij weet waar, wanneer en hoe hij de visrijke plekken kan vinden. Door het gooien van stenen jaagt hij de vissen naar zijn net. En elke keer wordt de visvangst met de andere arme gezinnen gedeeld.

Hoog in de bergen hebben pak Made en zijn zoon Gede met een groep vrijwilligers, onder andere leraren en een hoteleigenaar, een huis gebouwd voor een gezin met vijf kinderen. De moeder krijgt bijna elk twee jaar een kind. De kinderen zijn ondervoed. Ze wonen in een zelfgebouwd hutje van boom-stammen en planken. De broodmagere vader slaapt onder een afdakje op een houten stellage in de openlucht. Men kan alleen te voet de hut bereiken.

De vrijwilligers kopen het bouw-materiaal zelf in. De zakken cement en stenen, heeft men op de rug naar boven gesjouwd. In verband met de overlevingskansen van het gezin discussiëren de vrijwilligers over onder andere de lage overlevingskansen en adoptie van de kinderen, de medische hulp, gezonde voeding en over de sterilisatie van de moeder.

Iluh, het 20 jarige meisje dat bij het guesthouse Saskara werkte,

besloot om terug te gaan naar haar alleenstaande vader. De familie Saskara wilde niet dat Iluh vertrekt. Ze beschouwen haar als hun dochter. Maar Iluh is te trots om te blijven. Iluh wil niet dat de familie Saskara haar loon blijft betalen terwijl ze zelf bijna niets verdienen. Met haar werkgevers had ze afgesproken om pas na het einde van de coronacrisis en de terugkeer van de toeristen weer bij het guesthouse te komen werken. Zij woont nu met haar vader in zijn zelfgebouwde huisje in een geïsoleerd gebied hoog in de bergen. 's Nachts is het koud en overdag erg warm.

Om te koken moet ze hout sprokkelen. Haar drinkwater moet ze kopen. Van haar spaargeld dat ze bij het guesthouse heeft verdiend, heeft ze twee kalfjes gekocht. Om haar dieren te kunnen voederen moet ze elke dag in de omgeving op zoek gaan naar gras. Regelmatig werkt ze als plukster van kruidnagels. Heel vroeg in de ochtend en laat in de middag klimt zij met een mand om haar middel in de hoge kruidnagelbomen. De boer betaalt haar voor elke kilo geplukte kruidnagel.

Dolly Hitipeuw en ik putten veel inspiratie uit de levenskracht van de familie Saskara. Met onze Zwitserse vriend Peter Meister en Amerikaanse vriendin Marianne HoneyFord zijn we in augustus begonnen met een fondsenwervingsactie. De actie heeft ten doel om de familie Saskara te ondersteunen bij de aflossing van de hypotheek van hun guesthouse gedurende een periode van maximaal twaalf maanden.

Na een jaar is de familie Saskara sterk genoeg om op eigen kracht de coronaramp te overleven.

Op Bali houden Dolly en ik vast aan ons motto: Think global. But act local!

Links4U Interessante, handige en leerzame LINKS voor iedereen

Indopedia, Indische Encyclopedie / Bibliotheek / Indisch erfgoed / naslagwerk over voormalig Nederlands-Indië. <https://www.indopedia.nl/>

Doorlink-website naar veel Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen. <https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van/voor Indische Nederlanders. <http://www.indischhistorisch.nl>

Organisaties die **archieven** bezitten over de **oorlog in Indië, de Bersiap en dekolonisatie**. <https://www.tweedewereldoorlog.nl/bronnen/archieven/indisch-erfgoed>

Boten en passagierslijsten 1946 – 1964. <https://www.passagierslijsten1945-1964.nl/boten/index.html?fbclid=IwAR0Xl3D08q2w9zxR3V90-6IiIq5bCnctqZFNUChXSxkgG1OBwZPmK7xXeAq>

Meer dan **120 titels** over Nederlands-Indië in de **boekenwinkel van Historiek.net**. <https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>
Veel informatie over **schoollespakketten** over voormalig Nederlands-Indië. www.gastdocenten.com

Een ware schat aan foto's in kleur op **Monochrome Specter** uit de Tweede Wereldoorlog in ZO-Azië. blog.livedoor.jp/irootoko_jr/

Het **Indisch Herinneringscentrum** Sophiahof, Den Haag www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum [M.H.M.] Sophiahof, Den Haag <http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch/Moluks **Museum Sophiahof** in Den Haag. <https://www.museumSophiahof.nl/>

Indisch Familie Archief <http://www.indischfamiliearchief.nl/>

Website over de **ervaringen van Indo's** op Java, die na de onafhankelijkheid in Indonesië gebleven zijn www.indo-in-indonesie.com/

Museum in Den Haag met een bijzonder mooie en uitgebreide museale collectie over Nederlands-Indië. <https://www.museum.nl>

Culturele website voor **Chinese en Chinees-Indische** gemeenschap. <https://www.inisiatip.nl>

Website over de diversiteit van de **Chinees-Indische gemeenschap** in Nederland. <https://www.meerdanbabipangang.nl/>

Wie (her)kent deze foto's? Website van het **Tropenmuseum**. <http://www.fotozoekfamilie.nl/>

EYE Filmmuseum, deelcollectie Nederlands-Indië. <https://www.eyefilm.nl/collectie/zoeken-en-kijken/deelcollecties/nederlands-indi%C3%AB>

Stichting die ijvert voor erkenning en betaling van **Japanse Ereschulden** door Japan aan WO II slachtoffers <http://www.japanse-ereschulden.nl/>

Stichting **Dialogo Nederland-Japan-Indonesië** (NJI) organiseert jaarlijks conferenties en andere activiteiten. <http://www.dialogonji.org>

Pasar organisatoren & Evenementenbureaus

<http://www.istimewa-events.nl>

<https://www.pasarstellar.nl/>

www.taman-indonesia.nl/

www.pasarmalamrijswijk.nl

www.tongtongfair.nl

<https://www.facebook.com/malukunight>

www.oscoproductions.nl

www.pasarsluisakil.nl

<http://www.zinzia.nl>

www.raffyzorg.nl

Toonaangevend **Indisch maandblad** (glossy). <http://www.moesson.nl/>

Informatieve website over de beruchte **moord op Chinezen** in 1740 in Indië. <http://home.iae.nl/users/arcengel/NedIndie/chinezen.htm>

Landgoed Bronbeek (Kumpulan, **Museum Bronbeek** en meer) in Arnhem. www.bronbeek.nl

Veel informatie over **Batik** activiteiten van **Sabine Bolk**. Ook via facebook en YouTube. www.sabinebolk.nl

Zeeuws Veilinghuis gespecialiseerd in kunst en schilderijen van bekende Indische schilders. www.zeeuwsveilinghuis.nl

De Vries Antiek, items uit voormalig Nederlands-Indië, o.a. koloniale meubelen. **Specialist in Kunst en krissen**. <http://www.devriesantiek.nl> en <http://www.kris-keris.com>

Zeldzame boeken en andere artikelen o.a. over Nederlands-Indië en de VOC. Verkoop en veilingen: www.gertjanbestebreurtje.com

Online verkoop van **bijzondere boeken** over Indië en Indonesië: <https://www.doornweerdje.nl/c-4286777/ned-indie-en-indonesie/>

Stichting Indisch Erfgoed, mede-organisator **Themazondagen** op Bronbeek: www.indischerfgoed.nl

Non-profit **online museum** in de Verenigde Staten van Amerika, <http://www.eastindiesmuseum.com>

Website over **Nederlandse militairen** in Indië 1946-1949. <http://www.indiegangers.nl/>

Actuele items en achtergrondartikelen van de **Nederlandse Krijgsmacht**. <https://www.nederlandsekrijgsmacht.nl/index.php/nieuws/>

De **Jeugdwebsite** van de Oorlogsgraven Stichting (Ned.-Indië). <http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?qo=home.personen@pagenr=1>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Website **genealogisch onderzoek** http://www.stamboomforum.nl/subfora/127/2/21753/0/bronnen_voor_familieonderzoek_nederlands_indie

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS over de **Pakan-Baroe Spoorweg**. <http://pakanbaroe.my-free.website/>

Alle bandjes, foto's en verdere **info** over **Indorock**. <http://indorock.home.xs4.nl>

Facebook pagina's over alles wat te maken heeft met Nederlands-Indië en het Indisch erfgoed. <https://www.facebook.com/pages/?category=top>

Vereniging van **Overlevenden en Nabestaanden van Slag in de Javazee 1942** (V.O.N.). Herdenkingsreizen <https://www.imexbo.nl/slag-javazee>

Stichting voor en door de **Molukse gemeenschap**: www.muhabbat.nl

Indisch koken met Nina Thera. Een van de betere YouTube kanalen over Indisch/Indonesisch koken. https://www.youtube.com/results?search_query=Nina+Thera

Links over Indisch en Indonesisch koken, recepten, cursussen, toko's, restaurants, afhaalmaaltijden, kookworkshops, etc. <https://indisch-eten.startpagina.nl>

Koorenhuis - Den Haag, allerlei cursussen en workshops op het gebied van muziek, dans, theater en kunst. <http://www.koorenhuis.nl>

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Een digitaal **Indisch Museum**, <https://indischmuseum.wordpress.com>

De Surinaams Javaanse Culturele **Stichting Manggar Megar** houdt zich bezig met Gamelanmuziek, traditionele Javaanse dans en het Wayang Kulit theater. <http://www.manggarmegar.nl>

Gamelanhuis - Amsterdam. Lessen, workshops en alles over Javaanse en Balinese traditionele Gamelan-instrumenten. <http://www.gamelanhuis.nl/>

Stichting Monument Nagasaki (nabestaanden **Kamp Fukuoka 14**). www.fukuoka14b.org

Weblog "**Indische Jeugd-letteren**" Blog van Marjorie van Putten: <http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink. <http://www.antiquariaat-anna.nl/boekek/kameleonboeken>

Op zoek naar een **muziekoptreden** bij uw kumpulan? <http://www.kwekel-evenementen.nl/indische-artisten.htm>

Theatervoorstellingen - Een informatieve website met heel veel voorstellingen, overal en voor iedere leeftijd. <http://www.kindertheater.nl/>

Kunstbende, Landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar. <http://www.kunstbende.nl>

Indische startpagina voor de jeugd <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

Kinderboekenpraatjes. Veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep. <http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Alles over **STIP Jeugdtheater**, over producties, impresariaat, enz. www.stipproducties.nl

Woonzorgcentrum voor Indische en Molukse ouderen 'Raffy'. <https://Raffyzorg.nl>

Van alles over **Papoea websites**. <https://Papua.startpagina.nl>

Nieuws en info over/uit **West Papua**. <http://www.tanahku.west-papua.nl>

Jeugdbieb, erg leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Trefpunt Azië - Informatieve website met wetenswaardigheden uit ZO-Azië. <https://www.trefpuntazie.com>

Indowebshop voor alles voor de keuken, huishoud, kunst, textiel, boeken, sieraden en nog veel meer. <http://www.indowebshop.nl/>

Online **Aziatische supermarkt**, webshop en 20 fysieke winkels. <http://www.orientalwebshop.nl/>

Online de **lekkerste sambals** en meer bestellen en thuis laten bezorgen? Dat kan bij: <https://sambalshop.nu>.

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 10 november 2020

Houd u er rekening mee dat voor de hier aangekondigde tentoonstellingen, exposities en allerhande activiteiten vanwege het coronaprotocol slechts een beperkt aantal bezoekers kan worden toegelaten. Hierdoor is het in de meeste gevallen helaas VERPLICHT van tevoren te reserveren, telefonisch, via e-mail of via de bij de berichten getoonde website.

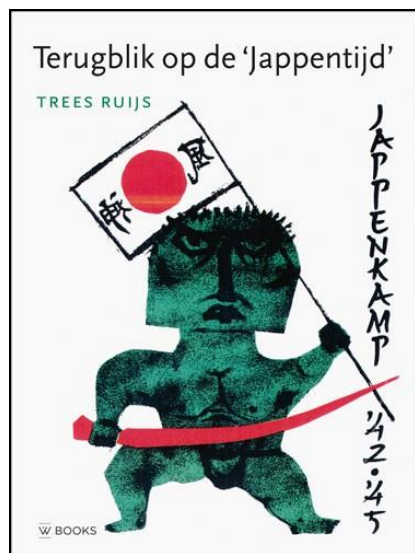
T/m 10 januari 2021: BALI - behind the scenes. Waar Bali aan het begin van de vorige eeuw nog nauwelijks bekend was als reisbestemming, barst het nu honderd jaar later, door de enorme toeristenstroom, uit haar voegen. En hoewel dit welvaart met zich meebrengt heeft het achter de schermen grote impact op de leefbaarheid van het eiland. In de expo 'BALI - Behind the scenes', ervaar je hoe dit paradijselijke eiland onder druk staat,

maar dat de cultuur nog springlevend is. Maak kennis met een hindoeïstische priester die tradities op eigen wijze in stand houdt en met de activistische kunstenaar Made Bayak die de plastic problematiek op Bali onder de aandacht brengt. De expo neemt je mee op reis naar Bali. Ontdek rituelen die je als toerist niet snel zal ervaren, krijg inzicht in de koloniale geschiedenis, bekijk bijzondere objecten en maak kennis met het werk van Balinese kunst-

naars. Locatie: **Tropenmuseum**, Linnaeusstraat 2, 1092CK Amsterdam. Openingstijden: Di. t/m Zo. 10.00 - 17.00 uur. Toegang Volv € 16,00, Jeugd 4-18 jr. € 8,00. Voor reserveringen zie de website <https://www.tropenmuseum.nl/>

T/m 15 november 2020: Terugblik op de Jappentijd. Een overzichtstentoonstelling over het werk van Trees Ruijs. Trees studeerde schilderen aan de Koninklijke Academie in Den Haag.

Haar jeugd bracht zij door in het voormalig Nederlands-Indië, wat in haar werk ook duidelijk naar voren komt. Zoals alle in Indië verblijvende Nederlanders, werd de uit 10 leden bestaande familie Ruijs geïnterneerd in Japanse kampen gedurende de Tweede Wereldoorlog. Veertig jaar na hun bevrijding, maakte Trees een serie over deze periode, bestaande uit 23 werken waaronder meerluiken, die buiten haar eigen ervaringen, ook ingaat op de geschiedenis. Zoals de verbeelding

van de aanval op Pearl Harbor, de atoombom t/m het bezoek van Hirohito aan koningin Juliana in 1971. Toen deze serie Terugblik op de 'Jappentijd' genaamd, in 1986 voor het eerst werd tentoongesteld, verrichtte historicus dr. Loe de Jong de opening, waarbij hij opmerkte dit werk historisch gezien even belangwekkend te achten als zijn eigen

bijdrage aan de geschiedschrijving. Deze serie is in het jaar van Trees' dood (2016, Trees werd 91) aan het Museon in Den Haag geschonken, ze zei hierover: mijn werk is thuisgekomen. Nu leent museum Trees Ruijs Huijs deze serie terug van het Museon, ter gelegenheid van de herdenking op 15 augustus van de 75-jarige Bevrijding van voormalig Nederlands Indië. Een indrukwekkende expositie, waarin de geschiedenis van de slachtoffers van de Japanse bezetting in beeld is gebracht. Locatie: **CBS gebouw Carbon6** (parkeren via CBS - weg), Kloosterweg 1, 6412 CN Heerlen. Geopend: donderdag t/m zondag, 12.00 tot 16.00 uur Toegang: volwassenen € 6,00; kinderen tot 12 jaar gratis entree.

Wij volgen het *coronaprotocol* van het RIVM voor musea. U hoeft zich niet van tevoren aan te melden. Echter per tijdseenheid mogen zich maximaal 20 personen in de tentoonstellingsruimte bevinden. www.treesruijshuijsmuseum.nl

28 oktober 2020: Ziarah: Tales of the Otherworlds IndoFILMcafé vertoont in samenwerking met Bronbeek in Lux-Nijmegen de Indonesische speelfilm *Ziarah: Tales of the Otherworlds* uit 2016 van regisseur Purba Negara. Mbah Sri, een 95-jarige Javaanse vrouw, is op zoek naar het graf van haar man die tientallen jaren geleden vermist raakte tijdens wat in Indonesië bekend staat als De tweede

Nederlandse militaire agressie van 1948. Haar man was een strijder in de koloniale periode en Mbah Sri weet niet of hij de koloniale periode overleefd heeft of gesneuveld is. Achtervolgd door een droom over haar verdwenen man begint Sri een reis (Ziarah = bedevaart) door steden en dorpen in Midden-Java om zijn graf te vinden. IndoFILMcafé vertoont deze film in samenwerking met Museum Bronbeek, in het kader van de Week van de Koloniale Geschiedenis. Hans van den Akker, conservator van Bronbeek, leidt de film in. Na afloop is er gelegenheid tot vragen stellen en discussie.

We hopen u die woensdag te kunnen begroeten, maar drie weken vooruitkijken is nu nog onzekerder dan in gewone tijden. Ook LUX heeft te maken met de beperkingen die samenhangen met Corona. Lengte 84 minuten. Indonesisch/Javaans gesproken, Engels ondertiteld. Locatie: **LUX-Mariënborg**, Mariënborg 38-39, 6511PS Nijmegen. Aanvang om 19.00 uur, De toegang: € 10,00. Meer informatie, ook ivm Corona: info@indofilmcafe.nl, www.indofilmcafe.nl, www.lux-nijmegen.nl.

Wilt u blijk geven van uw waardering voor NICC Magazine en het vele werk dat wij hiervoor maandelijks verrichten? Maakt u dan een **vrijwillige donatie** over op ons bankrekeningnummer **NL39 RABO 0129 2168 36**, t.n.v. NICC te Den Haag. Dank u wel.

MEER DAN 40 NIEUW LANDEN

1ct naar vaste lijn

Meer informatie

Colofon

Maandelijks Digitaal Magazine
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Han Dehne

Ron Kraft

Chinook de Deugd

Columnisten: Han Dehne, Jan Tomasowa

Correspondenten:

Silfnaire Delhaye (Indisch Platform)

Jan van Wagendonk (Japanse Ereschulden)

Yvonne van Genugten (Museum Sophiahof)

Albert van Prehn (Muziek, column)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borcaden.nl/>

Versijning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overnemen van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2020 N.I.C.C. Den Haag

MUSEUM SOPHIAHOF
van Indië tot nu

MUSEUM SOPHIAHOF
van Indië tot nu

Sophialaan 10 - 2514 JR Den Haag - Tel: 070-2002500

MUSEUM SOPHIAHOF IS GEOPEND:
dinsdag t/m zondag van 11.00 tot 17.00 uur

Toegangsprijzen:
Volwassene: € 9,50.
Kind 0-4 jr.: gratis
Jeugd 5 t/m 18 jr.: € 6,50.
CJP/Veteranenpas/Ooievaarspas: € 6,50
Groepen (> 15 pers.): € 6,50 pp.

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

Torenstraat 48a | 2513 BS Den Haag | Tel: 070-3642806

Wilt u familie, vrienden of leden van uw club of vereniging gratis abonnee maken? Gebruikt u dan dit formulier

e-mail adressenlijst

	NAAM	e-MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag